FORUM

maandblad voor
architectuur en
gebonden kunst

11
1954

English Summary

The „Prix-de-Rome" in distress.

Page 397

by J. Schipper

Last year, on the 15th of November, the Jury has issued a report on the work of candidates for the Prix-de-Rome 1954. Mr. G. J. van der Grinten en Mr. H. van Leeuwen were awarded the golden and the silver medal.

The "Prix-de-Rome" seems to have fallen into discredit. Why? After all, it undoubtedly furthers the education of architectural students. Unfortunately, Mr. Mieras, managing director of the B.N.A. (Society of Dutch Architects) does not adhere to the same opinion. If, according to him, the times have changed and economic conditions have improved to such an extent that young students are now able to travel or to stay in foreign countries. He is undoutedly right.

According to the writer of the article in question however, only a small percentage of students is able to afford a yearly vacation annex study tour. According to the author, every enthousiastic architectural student wants to get a first hand view of the great examples of architecture, in his own country as well as abroad.

Mr. Schipper believes that the regulations of the "Prix" discourage rather than stimulate students to participate and offers the following suggesions:

In view of the fact that foreign travel should form part of the educational program of the architect, the Prix-de-Rome ought to be awarded to those still studying.

The stipendium should anable the student to go abroad for at least 6 months. Till now, the stipendium was such that the student was forced to accept a job abroad, a fact which handicapped contact with eventual principals in his own country.

During the third year, the student should be given an assignement for the designing and the execution of a building. This would be a logical conclusion of his training and an introduction to his architectural career.

Moreover the stipendia should be tax-free.

The architectural competition of 1954

Page 402

by R. D. Bleeker

According to the author, the designs resulting from the architectural competition, the "Prix-de-Rome", are necessarily sterile, because the student in question lacks the necessary confrontation with reality.

Notwithstanding this obvious disadvantage, Joost van der Grinten's design, for which he has been awarded the golden medal, is a remarkable achievement.

His design is typically modern in the sense that it reveais a fascinating combination of inner- and outer spaces.

The scheme of Mr. Van Leeuwen however is cerebral. He dissects space in a number of uninteresting courts. His façades however, reveals a sense of monumentality, especially the eastern façade. Details, such as the studios alongside the corridor in the garden, the use of different "niveaux" in the main-building and the situation of the garden-wall, reveal sensitiveness and craftmanship.

Report by the Jury on an architectural competition

Page 415

There were two candidates for the architectural competition 1954. Both candidates had 3 days to complete their task, consisting of a design for an Academy of Fine Arts. The jury met the 23th of October 1954.

Tradition demands that competiting students retire in separate lodges during the execution of their task. This means that in this case both candidates spent three days and two nights, inside their lodges. The jury does no mention names. When discussing schemes it mentions the number of the lodge: lodge number 6 and lodge number 15.

Lodge 6: The Jury approves of the general conception of lodge 6. It does not approve of certain details however. The reception-hall is not very convincing, neither is the division of the office of the Dean and the administration office on an other floor. The staircase towards the lecturing hall is much too near to the Dean's office and the Council Hall. The illumination of the exposition hall is handicapped by the working hall which is much higher situated at right angles to the former.

Lodge 15: The Jury approves of the total conception, especially of the division of spaces. The studios for sculptors and the working-halls, projected into the court, reveal much ingenuity and sensitiveness. Unfortunately, the representative aspect is not on the same high level. The broad, spacious entrance stands out unfavourably in comparison with the much smaller "foyer". The toilets are unfavourably situated. The Dean's room is too far away from the lecturing halls. On the other hand, the Aula has been designed in a most satisfactory manner.

Lodge 15 as well as lodge 6 have been awarded the "Prix-de-Rome".

Prix-de-Rome 1954

Page 417

by Dic. Slebos

The author does not believe the Prix-de-Rome to have a stimulating effect on architecture, nor does he believe in competition between individuals with the reward in the end.

Résumé français

Le „Prix-de-Rome" en détresse

Page 397

par J. Schipper

L'année passée, le 15 novembre, un jury a publié un rapport sur le Prix-de-Rome de 1954. On a décerné des prix à M G. J. van der Grinten et à M. H. van Leeuwen.

L'auteur est d'avis que le Prix-de-Rome est en détresse, Pourquoi? Après tout c'est un prix qui stimule sans doute l'éducation architecturale.

Malheureusement, M Mieras, le directeur du B.N.A. (Société d'architectes néerlandais) n'est pas du même avis. Si, selon lui, les conditions de vie ont changées et la situation économique s'améliore tellement, qu'aujourd'hui beaucoup d'étudiants peuvent se permettre des voyages à l'étranger. Il a sans doute raison.

Cependant, d'après l'auteur de cet article, il n'y a qu'un certain percentage qui peut défrayer des vacances annuelles, annexe un voyage d'études. Il est aussi d'avis que chaque étudiant enthousiaste désire voir les examples classiques de l'architecture, dans son propre pays aussi bien qu'à l'étranger.

M Schipper nous propose le suivant pour stimuler les étudiants de participer au Prix-de-Rome:

Le Prix-de-Rome doit être décerné à ceux qui sont encore en train d'étudier.

La subvention doit permettre l'étudiant de passer au moins six mois à l'étranger. Jusqu'à présent la subvention était telle que l'étudiant était forcé d'accepter une position à l'étranger, ce qui n'était pas avantageux d'un point de vue de contact avec les donneurs d'ordres eventuels dans son propre pays.

Pendant la troisième année l'étudiant doit recevoir l'ordre de dessiner et d'exécuter un bâtiment. Cela serait une terminaison logique de son éducation et une introduction à sa carrière d'architecte.

En outre, la subvention doit être sans taxes.

Le concours d'archíture 1954

Page 402

par R. D. Bleeker

Selon l'auteur, les projets du concours architectural sont nécessairement stériles et cérébraux parceque les étudiants ne sont pas confrontés avec des problèmes réels.

Quoique cette désavantage il est apparant, que le projet de M G. J. van der Grinten qui a obtenu le ,,Prix-de-Rome", est un achèvement remarquable. Son projet est caractéristiquement moderne. Il démontre une combinaison captivante d'espaces.

Le projet de M Van Leeuwen est beaucoup plus célébral. Il a morcelé l'espace d'un façon peu intéressant. Cependant ses façades démontrent un sens de monumentalité, surtout la façade de l'est. Ses détails comme les studios au long du corridor dans le jardin, et l'emploi de différents niveaux dans le bâtiment principal aussi bien que la situation du mur dans le jardin, révèlent beaucoup de sensitivité et de l'artisanat.

Rapport par le Jury sur un concours architectural

Page 415

Il y avait deux candidats pour le concours architectural de 1954. Ils avaient 3 jours pour terminer leur tâche, consistant d'un plan pour une Académie des Beaux Arts. Le jury assemblait le 23 octobre 1954.

Une tradition exige que les participants se retirent dans des loges séparées pendant l'exécution de leurs tâches. Cela veut dire qu'ils passent 3 jours et 2 nuits dans leurs chambres. Le jury ne mentionne pas les noms des candidats, mais les numéros de leurs loges: loge numéro 6 et loge numéro 15.

Loge numéro 6: En général, le jury est d'accord avec la conception totale du candidat, sauf quelques détails. La salle de réception est peu convainquant, ni la séparation du bureau du directeur et le département de l'administration. L'escalier qui mène à la salle de cours est beaucoup trop près le bureau du directeur et la salle du conseil. L'illumination de la salle d'exposition est influencée d'une façon incommode par les salles de travail situées à angles droits de la dernière mentionnée.

Loge numéro 15: Le jury est d'accord avec la conception totale du candidat et surtout avec la division d'espace. Les studios des sculpteurs et les salles de travail, projetées dans le jardin, révèlent beaucoup d'ingéniosité et de sensibilité. Malheureusement, l'aspect représentatif n'est pas sur le même niveau. La large, spacieuse entrée n'harmonise pas avec le ,,foyer" qui est beaucoup plus petit. Le toilet est mal situé. Le bureau du directeur est situé trop long des salles de cours. En dehors de cela le ,,Aula" est très bien situé.

Loge no. 6 aussi bien que loge no. 15 ont obtenues des médailles en or et en argent.

Le Prix-de-Rome 1954

Page 417

par Dic. Slebos

L'auteur n'est pas d'avis que ni le Prix-de-Rome ni le concours entre les individus est à l'avancement de l'architecture.

Au lieu de cela il propose un ,,training" de trois mois pour les

Instead he suggests a "training" of three months of the most promising students. This group can then be faced with an *actual* architectural problem. The resulting "group-report" might then prove to be of interest to architecture in general. The consequences of group-activity might prove to have a stimulating effect on individual achievement.

The reconstruction of the Council Hall of Zaandam

Page 418

by B. B. Westerhuis

The Town Hall of Zaandam was built in 1845. The council hall is also used for weddings, meetings etc. At the far end there is a smaller hall, used for meetings and when the sliding walls are removed as a platform during sessions.

The author, Mr. B. B. Westerhuis, was asked to reconstruct the interior. To obtain a "warmer" hue, the paint used was mixed with sawdust. The wainscoting consists of Parana Pine. The shutters in front of the window are also of Parana Pine in order to form one whole with the remaining part of the walls, when closed. The carpet is of a dark grey-green. The furniture is very dark. The tables are covered with "cork-linoleum". The covering of the chairs consists of yellow leather.

Mr. B. Hendriks, a mural painter, has designed the linoleum intarsias on a background of triplex. Instead of allegorical or symbolical representations, Mr. Hendriks chose the life of the "man in the street" as his subject. The intarsias have been executed by "Linoleum Krommenie".

A building in The Hague

Page 422

by R. Blijstra

The building in question (56 Dennenweg-The Hague) was designed in 1898 by Bosboom. It is a narrow building with a façade of glass, which could hold its own amongst buildings which are representative of today. The building, a shop, consists of three storeys, i.e. one large space with broad galleries on each floor.

It is not easy to retrace the source of Bosboom's inspiration, but similar constructions could be found in the Chamber of Commerce-Building (1888—1889) by Baumann and Huehl at Chicago and the glass front of the Studebaker Building (at present Brunswickbuilding), built in 1895 by S. S. Beman, also at Chicago. Maybe it can also be retraced to Horta. (House, rue de Turin, 1893, Brussels) etc.

In any case Bosboom has achieved a remarkable result. The shop in question is now used as a showroom for modern furniture.

étudiants de distinction. Ce groupe devrait trouver la solution d' problème architectural actuel. Par conséquent, le rapport publié ce groupe peut être à l'avancement de l'architecture en général. En ou ce rapport pourrait bien stimuler les efforts individuels.

La reconstruction d'une salle du conseil à Zaandam

Page 4

par B. B. Westerh

La mairie de Zaandam a été bâtie en 1845. La salle du conseil aussi employée pour les mariages, de réunions, etc. etc. Aussi, il y une salle plus petite, qui est usée pendant les réunions.

L'architecte, M B. B. Westerhuis, a reconstruit l'intérieur. A d'obtenir une atmosphère plus ,,chaude'' on a mixé la peinture a de la sciure. Le lambris est de ,,Parana Pine''. Les contrevents s aussi de ,,Parana Pine'' à fin d'harmoniser avec le mur entier, qua ils sont fermés. Le tapis est d'un vert-gris foncé. Les meubles au sont d'une couleur foncée. Les tables sont couvertes de ,,linoleum liège Les fauteuils sont couverts de cuir jaune.

M B. Hendriks a dessiné les décorations murales. Ce sont des intars de linoleum sur un fond de triplex. M Hendriks n'a pas employé figures symboliques ou allégoriques. Les sujets sont des travailleurs la vie de tous les jours. ,,Linoleum Krommenie'' les a exécutés.

Un magasin à La Haye

Page 4

par R. Blijst

Le bâtiment en question (56, Dennenweg La Haye) à été projeté 1898 par l'architecte Bosboom. C'est un bâtiment étroit avec une faça en verre, qui peut bien se maintenir entre les bâtiments représentat de nos jours. C'est un magasin en trois étages, c.à.d. un seul, lar espace avec des balcons à chaque étage.

Il n'est pas facile de retrouver la source d'inspiration de l'architec mais il existe de constructions semblables comme la Chambre Commerce (1888—1889) par Baumann et Huehl à Chicago et le Stud baker immeuble (à présent Brunswick immeuble) bâti en 1895 p S. S. Beman, aussi à Chicago. Peut-être Bosboom a aussi été influen par Horta (maison, rue de Turin, Bruxelles, 1893), etc.

Cependant, l'oeuvre de Bosboom est quelque chose remarquab Le magasin en question est maintenant un ,,showroom'' pour de meub modernes.

aandblad, opgericht door het Genootschap ,,Architectura
Amicitia'' in samenwerking met de Maatschappij tot Bevor-
ring der Bouwkunst, Bond van Nederlandsche Architecten,
N. A. Orgaan van het Genootschap A. et A.

edactie Secretariaat: Mej. I. D. Foest, Keizersgracht 476,
msterdam-C., tel. 35375, aan wie alle voor de redactie
estemde stukken moeten worden gezonden

itgave en Administratie: G. VAN SAANE, Herengracht 406
msterdam-C. - Telefoon 36186 - Postrekening 681.31.

FORUM

maandblad voor architectuur en gebonden kunst

11
1954

Negende jaargang No 11 Febr. 1955

nhoud van dit nummer:

let volgende nummer zal o.m. gewijd zijn aan
Cultureel Centrum te Bazel
let hoofdkantoor van ,,De Nederlanden van 1845'' Den Haag
Enige toonzalen
ndustr. vormgeving: variaties op één thema

,FORUM'' verschijnt met 12 nummers per jaar

Abonnementsprijs ƒ 24.— per jaar
.osse nummers, indien aanwezig ƒ 2.50 per nummer
Alles franco per post bij vooruitbetaling te voldoen
'oor België Frs. 450.—

'rijs van dit nummer ƒ 2.50/B. Frs. 45.—

Prix-de-Rome voor Schone Bouwkunst 1954

Prix-de-Rome in nood

J. Schipper

Op 15 November j.l. heeft de Jury haar rapport over het werk van de candidaten der wedstrijd in de Schone Bouwkunst 1954 openbaar gemaakt, waaruit tot een ieders grote vreugde bleek dat de Jury de Minister voorstelde deze maal een gouden en een zilveren medaille toe te kennen en wel respectievelijk aan de heren Ir G. J. van der Grinten en H. van Leeuwen.

Vanaf deze plaats biedt de redactie beide heren haar welgemeende gelukwensen aan met dit, na vele maanden enerverend werken behaalde resultaat.

Ook nu weer, zoals na elke wedstrijd in de Schone Bouwkunst, en zelfs na dit fraaie resultaat, dringt de problematiek rond de „Prix" zich echter weer in volle omvang aan ons op.

Hoe men het keert of wendt, de Prix-de-Rome is in discrediet geraakt. Men vraagt zich af hoe dit mogelijk is.

Het lijkt me dat velen de betekenis, die het voor de vorming van een jong architect of architectuurstuderende *kan* hebben, volledig onderschatten. Onder deze velen bevindt zich ook de heer Mieras, directeur van de B.N.A., die in het Bouwkundig Weekblad de opmerking plaatste: „Het effect van drie jaren lang studiereizen heeft zijn aantrekkingskracht verloren. Om studiereizen te kunnen maken in Frankrijk en Italië heeft men de Prix-de-Rome helemaal niet meer nodig". Als de heer Mieras bedoelt dat door het gewijzigde tijdsbeeld en de verbeterde economische omstandigheden, tegenwoordig meer dan vroeger, jongelui in staat zijn of in staat worden gesteld in het buitenland te reizen of te verblijven, dan heeft hij gelijk; maar ik zou hem in gemoede willen vragen welk percentage der studerenden, naar zijn mening, in staat is elk jaar een vacantie- annex studiereis te bekostigen of een reis- en studie-beurs krijgt toegewezen.

De heer J. P. M. weet natuurlijk als ieder ander, dat de gelukkigen een fractie uitmaken van degenen, aan wie dit goed besteed zou zijn, maar met deze opmerking vind ik niet dat men het gestelde probleem op de juiste manier benadert.

Ik meen dat in elk werkelijk enthousiast architectuur-studerende de behoefte leeft architectuur te zien en te ondergaan, niet alleen in ons eigen land, maar ook in de grote, wijde wereld daarbuiten. In de allereerste plaats van moderne architectuur, die het meest na aan het hart ligt; in Europa, Amerika en overal, waar men het maar denkt te vinden. Daarna de bewonderde bouwperioden uit het verleden.

Ik weiger dan ook met de heer Mieras te geloven dat de Nederlandse studenten deze drang niet meer hebben.

Ik meen evenwel dat de artikelen in het Reglement van de „Prix", die wedstrijd en stipendia regelen, velen eer afschrikken dan aantrekken. Ik ben zo vrij hier enkele suggesties te doen voor wijzigingen van dit reglement, wijzigingen die, naar ik meen, vele bezwaren zouden opheffen.

Het lijkt mij onnodig het belang van het kennisnemen ter plaatse van oude en huidige culturen door jonge architecten hier nog eens in den brede uiteen te zetten. Dat dit zelfs practische resultaten kan hebben, blijkt uit het feit dat de studie over de Zaanse houtbouw, die ik in het kader der Prix-de-Rome mocht maken, tot gevolg heeft gehad dat de plaatselijke overheden tot een daadwerkelijke bescherming van deze houtbouw zijn overgegaan.

Daar het maken van buitenlandse reizen, naar mijn mening, een onderdeel van de studie dient uit te maken, lijkt het mij dat de Prix-de-Rome het best besteed zou zijn aan hen, die nog studeren. Het deelnemen aan de wedstrijd na de studie in Delft of aan H.B.O. acht ik om meerdere redenen minder gewenst. Men moet vrij zijn, vrij om te gaan, wanneer en waarheen men wil. En dit is men meestal alleen als men jong is en nog zonder al te knellende maatschappelijke bindingen.

Men is niet waarlijk vrij, wanneer in Holland ongeduldige opdrachtgevers wachten, of een jong gezin. Daar het meereizen van een echtgenote de reiskosten bijna verdubbelt — hetgeen mij niet de bedoeling van de wetgever lijkt — acht ik het ongetrouwd zijn zeer gewenst.

Om onnodig ge-examineer te voorkomen, zouden candidaten met diploma HBO, VBO, bouwkundig ingenieurs en candidaat-bouwkundig ingenieurs vrijgesteld moeten worden van het bouwkundig-theoretisch voorexamen der proefkamp.

De wedstrijd zou, hoewel zeker geen onfeilbaar keuzemiddel, bij gebrek aan beter, gehandhaafd moeten worden.

Het lijkt geheel in de bedoeling van de wet te liggen dat ook de winnaar van de zilveren erepenning, behalve in het bezit van dit edel metaal, ook in de gelegenheid gesteld wordt, b.v. gedurende drie maanden, in het buitenland te studeren.

Voor de winnaar van de gouden erepenning kleven aan de huidige regeling vele bezwaren. Ten eerste zijn de tegenwoordige stipendia ontoereikend om een vol jaar te reizen. De overige tijd moet men dus loondienst verrichten of men aanvaardt een opdracht, waardoor de komende studiereis in het gedrang komt. Ten tweede bestaat de reële kans dat men, door enige jaren reizen en staan buiten de dagelijkse vakpraktijk, het contact met mogelijke opdrachtgevers mist en geen eigen praktijk kan opbouwen. Hieraan zou tegemoet gekomen kunnen worden door te bepalen dat men gedurende twee jaren een zodanig stipendium krijgt uitgekeerd dat men tenminste zes maanden kan, en ten hoogste acht maanden mag studeren in het buitenland.

Zo is een behoorlijk buitenlands verblijf verzekerd, en ook het contact met het bouwbedrijf en collegae in Holland.

In het derde jaar zou men een opdracht voor het ontwerpen en uitvoeren van een gebouw moeten ontvangen, waarvan de aard en omvang in overleg met de Jury en het Hoofd van de Rijksgebouwendienst, gehoord de Rijksbouwmeester, dienden te worden bepaald.

Op deze wijze zou men een logische afronding van de studietijd en een goede inleiding in de praktijk van het werk van een architect verkrijgen.

Tenslotte zou het zeer gewenst zijn dat de verleende stipendia belastingvrij werden uitgekeerd. Op het ogenblik is het zo, dat het winnen van de Prix-de-Rome fiscaal gelijk staat met het winnen van een OMO-prijsvraag. Achteraf bemerkt men dat men door de bestedingsplicht een onaanvaardbaar deel van de reiskosten zelf betaald heeft.

Programma Proefkamp van 15 t/m 18 Juni 1954

Woning voor een notabele

Het bouwprogramma luidde in het kort als volgt:

Hal met vestibule, garderobe en powder-room; twee stuks toiletten (dames en heren)

Kamer voor ontvangsten (60 à 70 m²) met antichambre (ca 20 m²)

Woonruimte — ca 40 m² (aansluitend aan kamer voor ontvangsten)

Studeerkamer — ca 30 m²

Eetkamer — ca 40 m²

Keukens, bestaande uit: kookkeuken, spoelkeuken, pantry

Kamer voor verblijf van twee dienstboden, dienstingang, toiletten-personeel, bergruimten

Slaapvertrek ouderpaar — ca 40 m², met badkamer, garderobekamer

Slaapvertrekken (3 stuks) voor kinderen, waarvan 2 stuks groot ca 20 m² en 1 stuks groot ca 12 m²

2 Gastenkamers elk groot ca 20 m²

2 Kamers inwonend personeel ieder ca 15 m²

1 Badkamer huisgenoten

1 Badkamer gasten

Verder kasten en bergruimte

Kelder voor berging provisie

Kelder voor centrale verwarming (oliestook)

Wasruimte in kelder, aansluitend aan keukens

In de tuin garage voor twee auto's, rijwielen en berging tuingereedschap

Situatie: te Amsterdam, nabij het Emmaplein bij de ingang van het Vondelpark aldaar

Gevraagd: Schetsontwerp van alle plattegronden, gevels en voornaamste doorsnede(n) op schaal 1 à 100

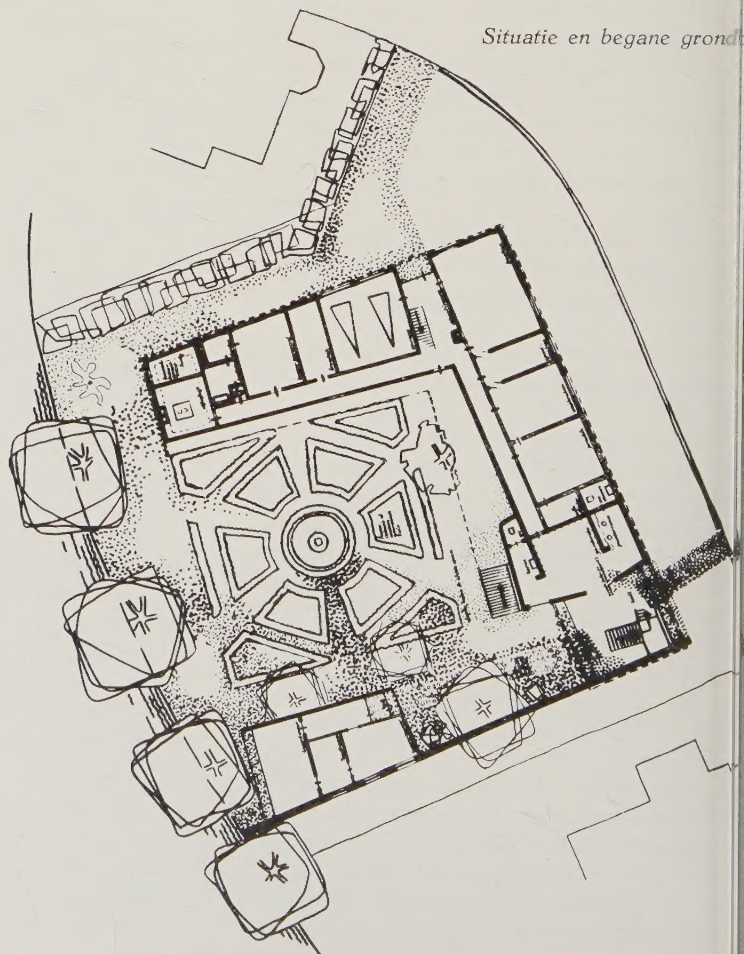
Situatieschets op schaal 1 à 500

Perspectivische schets van het gebouw

Proefkamp: Woning voor een notabele

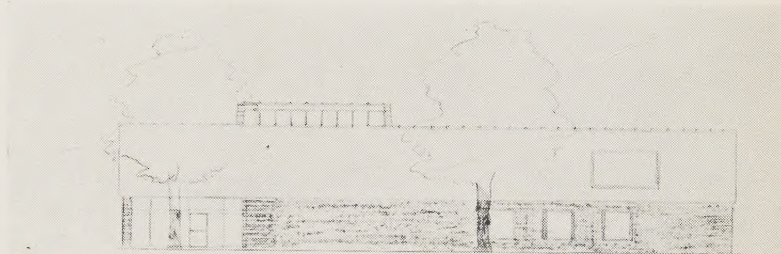
Ontwerp Ir G. J. van der Grinten

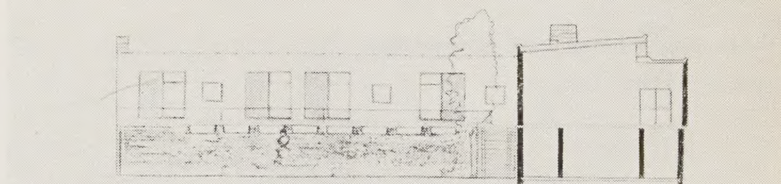
Situatie en begane grond

De in dit nummer gepubliceerde tekeningen van de Prix-de-Rome waren, mede ten gevolge van de in het programma voorgeschreven schaal, van dien aard dat het onmogelijk bleek duidelijk leesbare reproducties te vervaardigen.

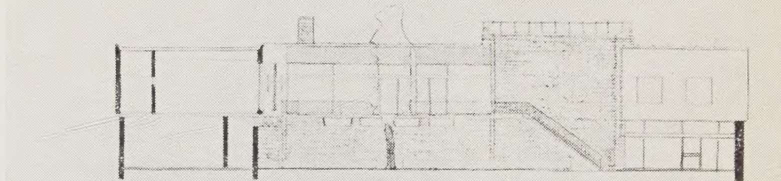
De uitgever

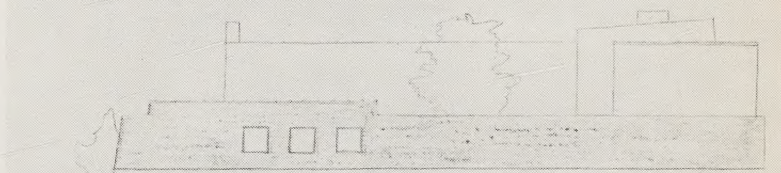
Gevel Sophialaan

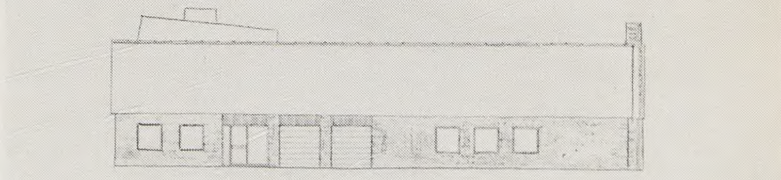
Gevel tuinzijde noordvleugel

Doorsnede noordvleugel

De muur gezien vanuit het zuiden

Noordvleugel noordzijde

Proefkamp: Woning voor een notabele
Ontwerp: H. van Leeuwen

Situatie schaal 1—1000

vÿver

NOORD

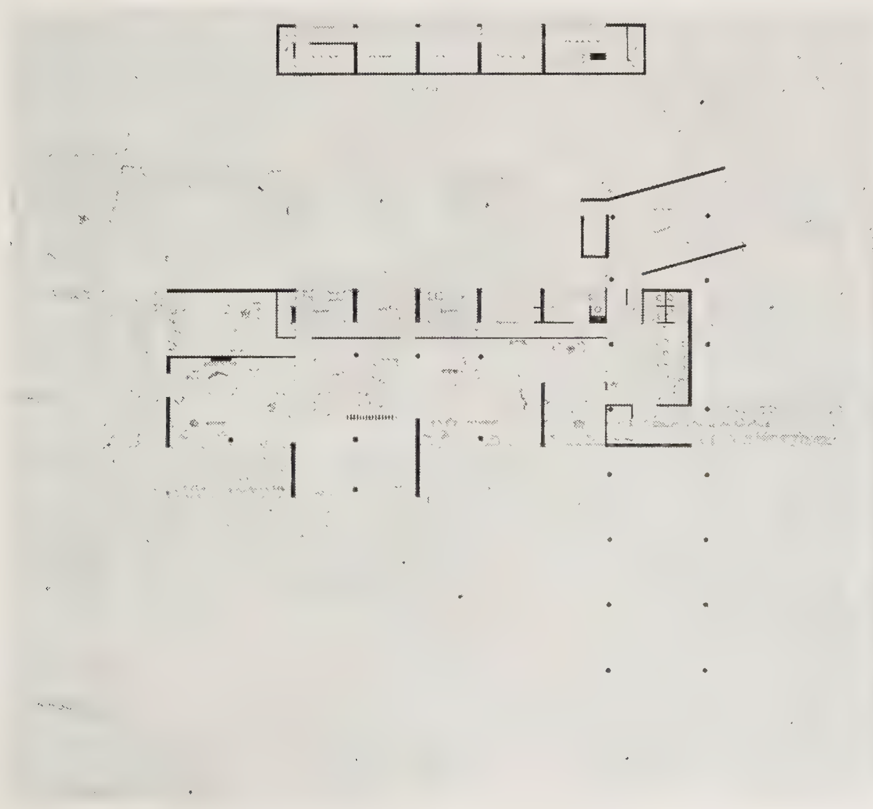
Oostgevel

Doorsnede woonkamer

Zuidgevel

Doorsnede hal

Plattegrond schaal 1—500

Wedstrijd Schone Bouwkunst 1954

Ir R. D. Bleeker, b.i.

......And perhaps what I've been saying
Will seem less unkind if I can make you understand
That in fact I've been talking about myself.
T.S. Eliot „The Cocktail Party"

Het is uitermate moeilijk om een redelijke critiek te laten horen op ontwerpen, die in de veelbesproken „wedstrijd in de schone bouwkunst" vervaardigd zijn. Want het zijn projecten, tot stand gekomen in een weinig fertiele, de bouwkunst vreemde, sfeer.

Misschien is het mogelijk een beoefenaar der vrije kunsten drie maanden eenzaam op te sluiten en een meesterwerk te laten plegen. Maar de bouwkunst is een gebonden kunst, een kunst der beperking, die degenereert, als men haar te veel vrijheidsgraden toestaat. Wanneer de architect de critiek van opdrachtgevers, collegae en technici, en de confrontatie met de realiteit moet ontberen, wordt zijn werk onvermijdelijk steriel. Dat is de reden, waarom het H.B.O.-eindontwerp en het Delftse ingenieursontwerp, waarbij een regelmatige discussie de candidaat tot zijn hoogste prestatie kan inspireren, eer een „meesterproef" betekenen dan de retraite-eindkamp om de Prix-de-Rome.

Het is de vraag of men dit verschil aan de Rijksacademie ooit zal kunn appreciëren, en toch is dit essentiëler dan het tekort aan begrip voor architect, dat zich aan dit instituut manifesteert in bijvoorbeeld: het installe van de candidaat in een loge met uitsluitend bovenlicht, waarbij hij niet k tekenen; het ontbreken van tekentafels; het dwingend voorschrijven van e onmogelijke schaal voor het tekenwerk; het verbod om naslagwerken Neufert's Bauentwurfslehre (die de vormgeving nooit kunnen beïnvloeden) de loge te raadplegen, etcetera.

De Prix-de-Rome behoort te zijn: een bekroning en een verdere ontwikk lingskans voor de meest begaafde jonge architect uit vier jaarklassen. Daart is vereist dat de besten uit zo'n generatie aan de wedstrijd deelnemen, en is zelden het geval. Het gebrek aan interesse bij de jongeren is ten dele e gevolg van het hiervoor gesignaleerde wanbegrip bij de Rijksacademie, c zich wreekt in een volkomen gebrek aan continuïteit in de selectie: er z hoogst merkwaardige verschillen in de beoordelingsmaatstaven bij exame proef- en eindkamp van twee opeenvolgende wedstrijden te constatere Er is helaas ook een negatieve, namelijk een financiële, selectie: voor vel is het niet mogelijk enkele maanden in de hoofdstad ongestoord aan e eindproject te werken. Met het uitvallen van deze categorieën is de vicieu cirkel rond, want hierdoor daalt de standing van een eventuele onderscheidir hetgeen wederom een aantal goede candidaten afschrikt.

De verzuchting wordt eentonig: de Wedstrijd in de Schone Bouwkunst in discrediet geraakt. Slechts wanneer de voorselectie aan de hogere arc tectuur-opleidingen komt, de financiële selectie opgeheven wordt, de wedstr meer het karakter van een architectuur-opgave krijgt en de besteding v het stipendium groter winst dan offers voor de bekroonden brengt, kan Prix-de-Rome gerehabiliteerd worden.

Wedstrijd Schone Bouwkunst 1954
Opgave Eindkamp

Gebouw voor een Academie van Beeldende Kunsten
Gevraagd wordt

1. een schetsontwerp, bestaande uit: situatie schaal 1 : 1000
   voornaamste plattegronden 1 : 500
   voornaamste doorsneden 1 : 500
   hiervoor is de beschikbare tijd: 13, 14 en 15 Juli: een halve dag bespreking van het programma en twee en een halve dag voor het vervaardigen van het schetsontwerp.
2. een uitgewerkt ontwerp, bestaande uit:
   situatie schaal 1 : 500
   plattegronden „ 1 : 500
   voornaamste doorsneden en gevels 1 : 100
   2 buitenperspectieven
   2 binnenperspectieven
   hiervoor is de beschikbare tijd: 16 Juli tot en met 25 September.

PROGRAMMA

De ruimten van het Academiegebouw zijn hoofdzakelijk in twee groepen onder te brengen:

A. Ruimten, die in meerdere of mindere mate door een ruimer publiek kunnen worden bezocht;

B. Ruimten, die vrijwel uitsluitend voor hoogleraren en studenten bestemd zijn.

Al deze ruimten kunnen — met inachtneming van hierna te noemen eisen — door de candidaat naar eigen inzicht worden geprojecteerd (ook dus wat de niveaubepaling betreft).

Nadere omschrijving groep A.

a. ingangsruimten met portier, administratieruimte (60 m²), directeurskamer (50 m²), wachtkamer.

b. 1 grote gehoorzaal voor ca 500 bezoekers,
   2 tentoonstellingszalen (250 m² elk) (bovenlicht),
   2 tentoonstellingscabinetten (75 m² elk) (zijlicht),
   2 tentoonstellingscabinetten (75 m² elk) (uitsluitend kunstlicht),
   1 raadzaal, ca 100 m².

De ruimten a en b architectonisch waardig te groeperen naar eigen inzicht, waarbij aangesloten moet worden aan een receptieruimte (capaciteit in verhouding tot complex b) die in verbinding met een keukenruimte moet staan.

Nadere omschrijving groep B

Afdeling	Bestemming van de ruimte	Aantal	N-ligging vereist Opp. p.st.	N-ligging vereist Opp. tot.	N.-ligging niet vereist Opp. p.st.	N.-ligging niet vereist Opp. tot.	Nadere eisen bijzond. opmerk.
Propadeuse	tekenzaal	2	100	200			hoog 5 m
	atelier hoogleraar	2	60	120			„ „ „
	ontvang-studeerk. hoogleraar	2			25	50	
	bergplaats	2			25	50	„ „ „
Tekenen	tekenen n/gips en n/leven	3	100	300			„ „ „
	tekenen n/gips en n/leven	5	50	250			
	atelier hoogleraar	2	60	120			
	ontv. stud.k. hoogl.	2			25	50	„ „ „
	bergplaats	2			25	50	
	avondtekenen	4			100	400	amphith.zaa
	tekenen n/dieren	1			300	300	ruim zij- bovenlicht in tuin, met te openen wa grenzend aan buitenatelier (beschut voor bescheiden blikken)
Schilderen	schilderen	2	100	200			hoog 5 m
	schilderen	5	50	250			„ „ „
	atelier hoogleraar	2	60	120			„ „ „
	ontv. stud.k. hoogl.	2			25	50	
	bergplaats	2			25	50	„ „ „
	onderricht techniek v.h. schilderen	2	75	150			„ „ „
	werpl. v. branden en verloden v. glas	1			60	60	geheel vrij tuin te plaat
Monumentaal schilderen	monument. schilderen	2	100	200			hoog 7 m één grote gesloten wa
	atelier hoogleraar	1	70	70			hoog 7 m
	ontv. stud.k. hoogl.	1			25	25	
	bergplaats	1			25	25	„ „ „
Beeldhouwkunst	modelleren n/antiek en n/leven	2	100	200			„ „ „
	modelleren n/antiek en n/leven	4	75	300			„ „ „
	atelier hoogleraar	2	100	200			„ „ „
	ontv. stud.k. hoogl.	1			25	25	„ „ „
	bergplaats	1			25	25	„ „ „
	werkpl. gipsgieter	1			100	100	met oven
	„ brons- en loodgieter	1			100	100	De ateliers deze afd. li
	„ houtbewerk.	1			100	100	op terrei
	„ steenbewerk.	1			100	100	veau met m kelijke aanvoermogelijkheden mater

es te groter is daarom onze vreugde, wanneer door een vriendelijke gril van voorzienigheid, alle geschetste bezwaren ten spijt, de Prix-de-Rome ditmaal evalt aan een ras-artist als Joost van der Grinten, wiens bijzondere talenten ij eer aan zijn interieurs, textielkunst, meubels, industrie-ontwerpen, toneel-·cors en litteraire prestaties zouden willen demonstreren dan aan dit ·kroond ontwerp: een project dat, zoals wij in de aanhef betoogden, in een einig vruchtbare bodem gedijen moest en daarvan de kenmerken draagt. ot het laatste moeten wij ons hier echter bepalen.

Beide ontwerpers kozen voor hun academiegebouw drie hoofdelementen: grote platte doos vol vrij-gegroepeerde zalen, die sedert Radiohuset en het NO-gebouw in zwang is, de platte-schijf-hoogbouw, en de zeer lange, lage angen met beeldhouwersateliers c.a.

Van der Grintens plan is typisch modern, in dier voege dat het zijn kracht indt in een zeer knappe ontwikkeling en boeiende opeenvolging van buiten-n binnenruimten, doch aan een architectuur nauwelijks toekomt.

Van Leeuwens plan, daarentegen, is cerebraal, vol gezochte symmetrie, ij versnippert de ruimte in oninteressante hoven zonder veel samenhang; in jn gevels, evenwel, doet hij een stoutmoedige greep naar een monumen-aliteit, en het is eer aan de stand der bouwkunst onzer dagen te wijten dan an zijn talent, dat het resultaat toch nog wat modieus blijft. Desondanks ; vooral zijn oostgevel met Henry Moore-tendenzen een kloek stuk werk.

Het ontwerp-Van der Grinten wordt gekenmerkt door gevoelige en knappe étails, zoals de groepering der ateliers langs de gang in de tuin, het gebruik an niveau-verschillen bij de opgang naar het hoofdgebouw, de resoluut epalend geplaatste tuinmuur. Hij schept een enkelvoudige groene ruimte, vaarin de bouwelementen fraai gescandeerd geplaatst zijn. Het „laag" binnen-omen in het ontvangstgebouw kon ook deze jury niet bekoren, men schijnt iet boven het renaissance-idee ingangshal-monumentaal-hoog uit te kunnen komen, hoewel de koppige jeugd deze regel steeds weer met voeten treedt en zich in een gebouw liever op zijn gemak, dan geëpateerd wenst te voelen.

Van Leeuwens fraaie perspectief en de aardige schetsjes, die hij in zijn driedaagse conclave maakte, tonen duidelijk welke dichterlijke gaven hij bezit en hoezeer de wat dorre sfeer, die over zijn situatie hangt, hem eigenlijk vreemd is. Enkele verstandige opmerkingen van een mentor, tijdens het werk, zouden hem daaroverheen geholpen hebben! Zo belanden we weer bij onze aanhef. Ceterum censeo......!

Graveerkunst	etsen	2	75	150			
	lithografie	2	75	150			
	graveren	2	80	160			
	drukkerij en bergpl.	1	60	60			
	atelier hoogleraar	1	60	60			
	ontv. stud.k. hoogl.	1			25	25	
	bergplaats	1			25	25	
lgemeen	voordrachtzalen	4			100	400	2 zalen met filmproj.
	,,	6			80	480	met amphith. — 2 hiervan bij bibliotheek
	collegezaal voor architectuurontw.	8			50	400	
	anatomie-collectie	1			50	50	
	stillevenvoorwerpen	1			50	50	
	costumes en wapens	1			50	50	
	prentenkabinet	1			50	50	bij bibl./leesz.
	a. bibliotheek-boekendepôt	1			300	300	a, b, c,
	b. leeszaal	1			120	120	d en e aangrenzend
	c. foto- en filmarch.	1			30	30	
	d. kamer hoogl.-bibl.	1			50	50	
	e. kamer ass. bibliothecaris	1			40	40	
	bouwmaterialen-monsters (archit.)	1			40	40	
	tekeningenarchief (architectuur)	1			70	70	
	donkere ruimte,	1			30	30	
	fotografisch atelier	1			60	60	
	en bergruimte	1					
	loges stud. hoogste afd.	24	35	840			
	ateliers	2			70	140	ruim zij- en bovenlicht, kunnen afz. in tuin b.v. bij diertekenzaal
rchitectuur	koffiekamer student in verbinding met keukencentrum	1			80	80	
	tekenzaal schetsontw.	1			40	40	
	handtekenzaal	1			70	70	
	boetseerzaal	1			60	60	
	werkplaats steenbew.	1			80	80	in de buitenlucht bij de hiernavolgende werkplaats
	overd. werkr.	1			80	80	
	hout- en metaalbew.	1			50	50	
	schilderswerkplaats	1			40	40	

Vorm van de ateliers:

De raamverlichting zal zo ruim mogelijk zijn; de borstwering kan normaal zijn; de diepte van de ruimten niet groter dan 8 meter, behalve de twee beeldhouwateliers (blz. 2) diepte ten minste 8 meter.

Belichting:

Voor de op het Noorden gevraagde ruimten wordt toch prijs gesteld op mogelijkheid van (afsluitbare) zonbelichting.

Circulatie:

De nodige trappen, personen- en goederenliften.

Garderobes en toiletten:

Bij alle afdelingen.
In het algemeen gescheiden voor bezoekers — hoogleraren — studenten — modellen — ondergeschikt personeel.

Overige ruimten:

Twee 3-slaapkamer woningen voor concierge en machinist.
Fietsenstalling (300 fietsen)
Centrale verwarming.
Reparaties, encadreren en verzenden schilderijen, berg- en archiefruimten voor gipsverzameling, schilderijen, maquettes, architectuurtekeningen etc. 2500 m².

Reserve ruimten:

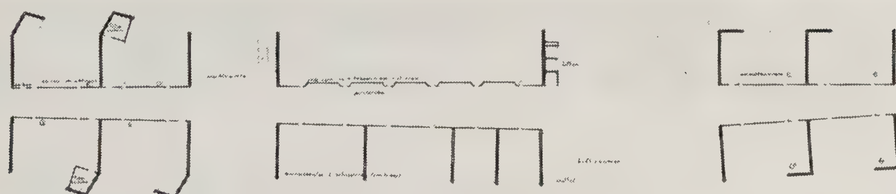
Enige ruimte kan als reserve voor uitbreiding van de lokaalbehoefte worden geprojecteerd.

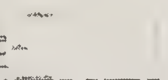

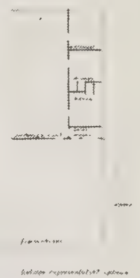
indkamp: Gebouw voor een Academie van Beeldende Kunsten

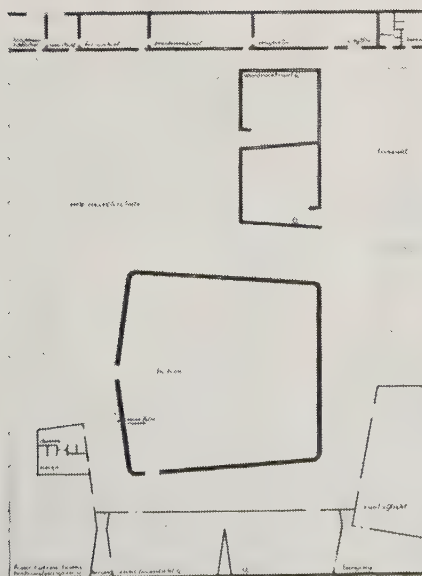
ntwerp: Ir G. J. van der Grinten (Loge 15) Gouden medaille

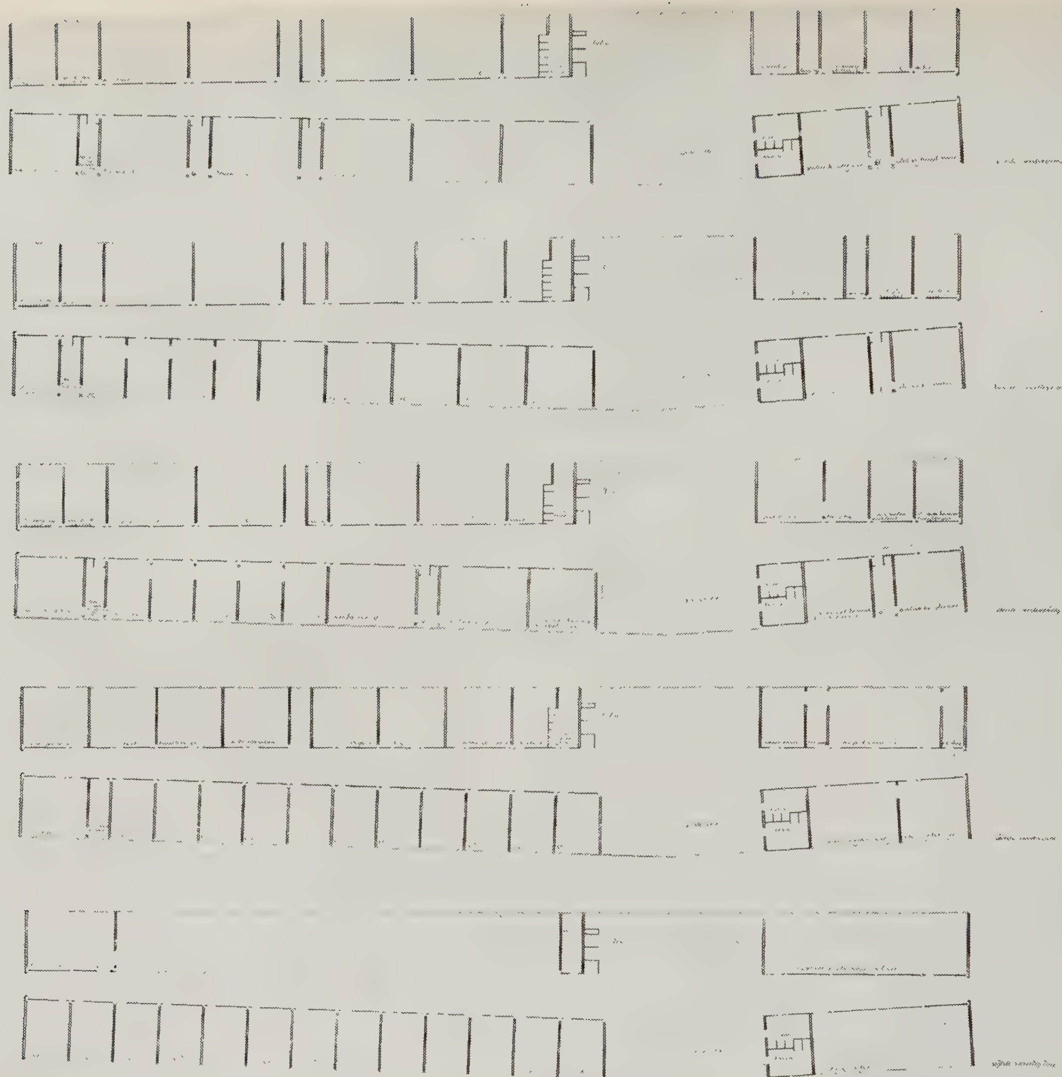
Plattegrond Passerelle klassengebouw en verdiepingen hoofdgebouw Schaal 1—1000

Ontwerp Ir G. J. van der Grinten

Plattegronden 1e—5e verdieping Schaal 1—1

rechter pagina: *1—6 gevels en doorsneden*

(4) Noordgevel klassengebouw

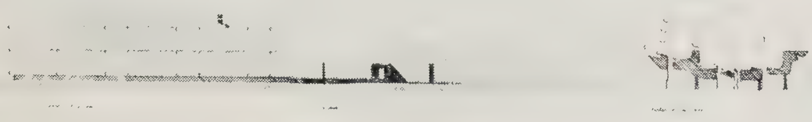
De zuidgevel van dit gebouw is het spiegelbeeld van de boven afgebeelde, met dien verstande dat — zoals de pl grond der 5e verdieping aangeeft — ter plaatse van het terras geen ramen en plaatselijk geen dakvloeren voorko

(6) Representatief gebouw

Plafond hout; wanden, zoals overal elders in het geb toegepast, alt-römische tuf, hier met plaatselijk open s voegen, waarachter acoustische flessen; dakconstructi gevouwen betonschaal; stoelen bekleed met sepia, b grijs, zandkleurig en bleekgeel ribfluweel (in rangen) kapitelen van de kolommen zijn ingelegd met geel- en g geglazuurde driehoekige scherven.

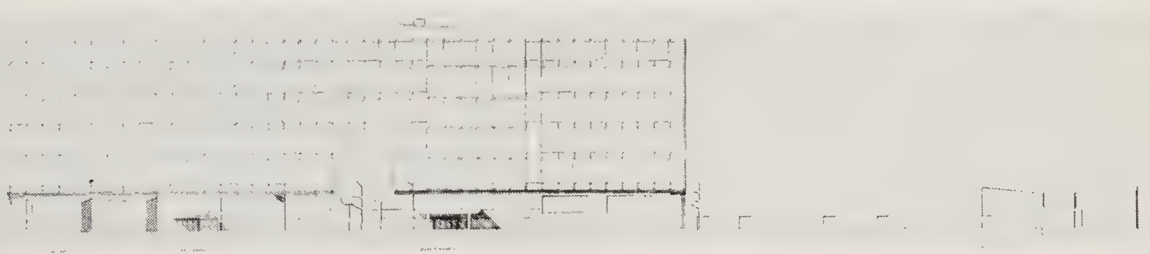
Westgevel representatief gebouw Tuinmuur Doorsnede klassengebouw

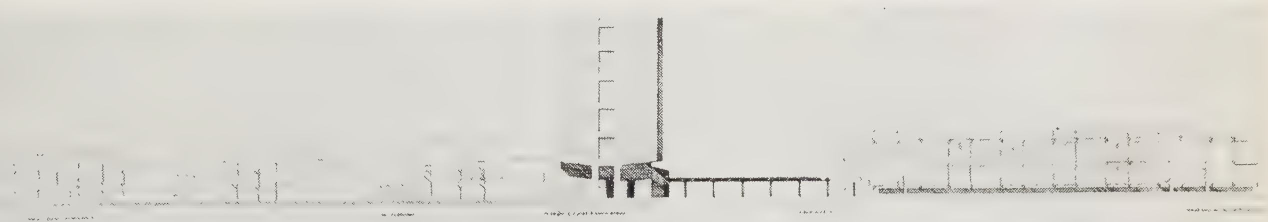
Noordgevel representatief gebouw Entrée Bestaande boomgroep ......en hier zijn nog net even de betonspantjes van de ateliervleugel te zien

Ateliervleugel westgevel Werkplaatsen west en zuidwestgevels Centraal magazijn

Noordgevel klassengebouw Dienstcorridor Grote corridor Doorsnede ateliervleugel

Centraal magazijn Woningen portier en machinist Buitenateliers Oostelijke kopgevel klassengebouw Dienstcorridor Oostelijke gevel representatief gebouw

Representatief gebouw, doorsnede over de hoofdas der gehoorzaal

Representatief gebouw, doorsnede over de lange richting, en wel onderlangs de trap tussen hal en receptie-ruimte

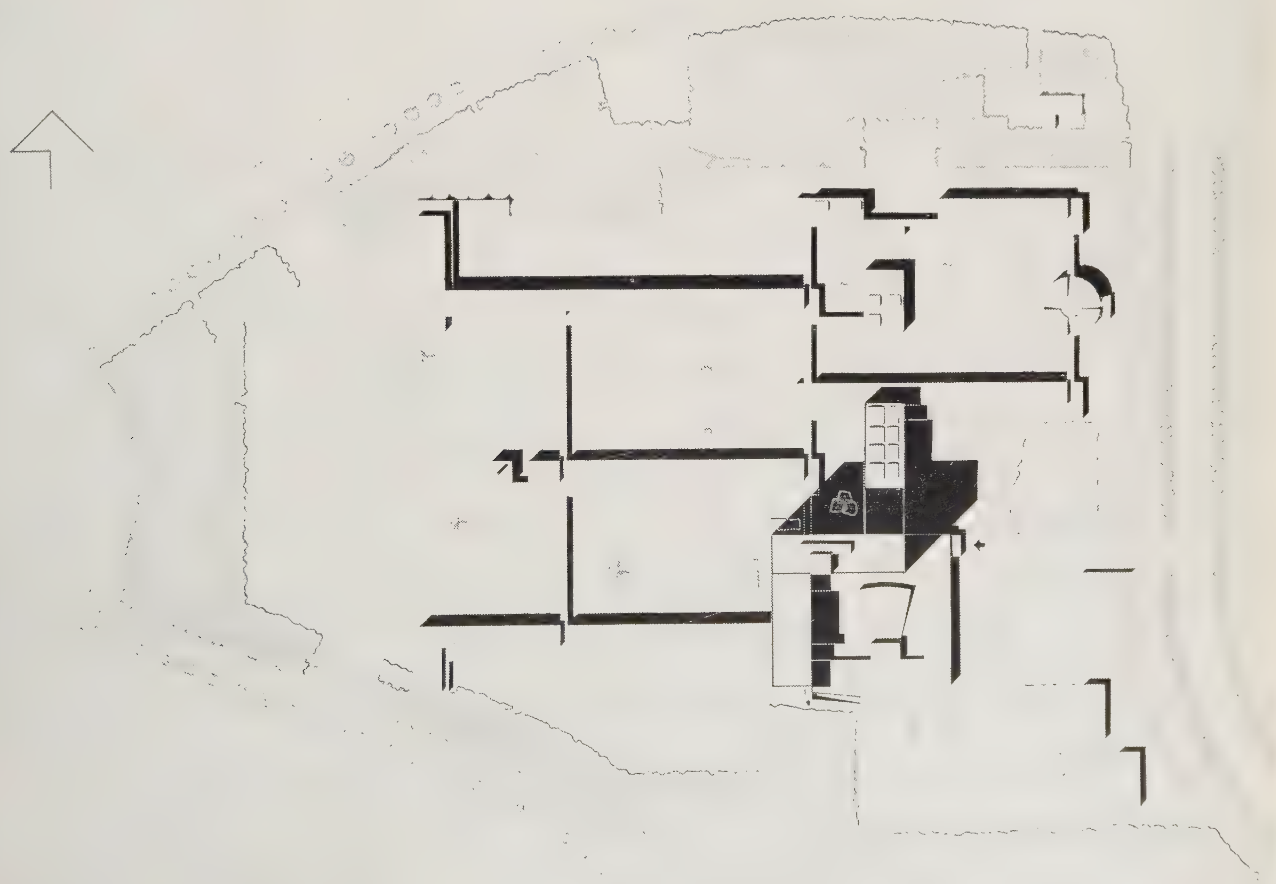

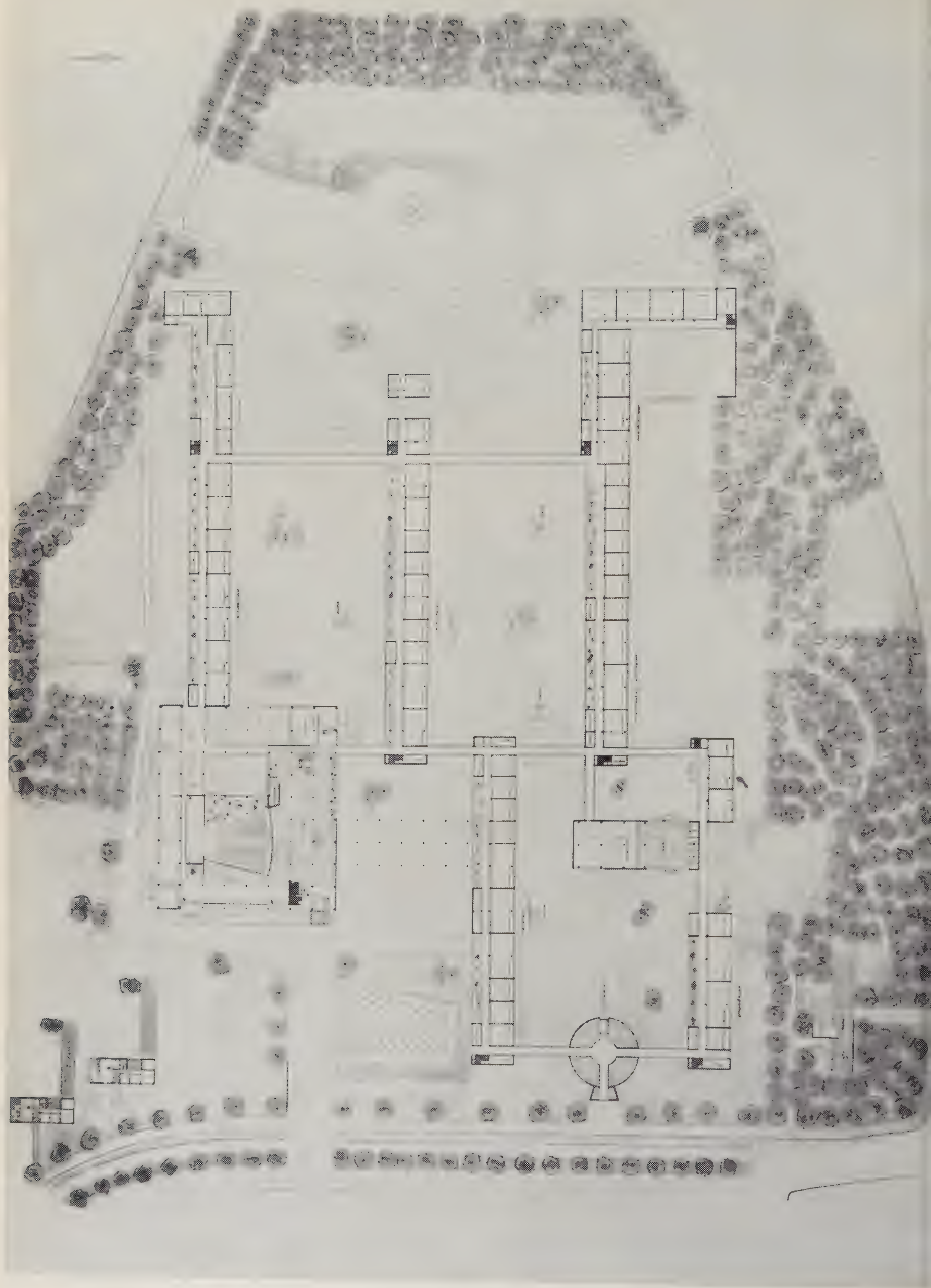
Ontwerp: Ir G. J. van der Grinten

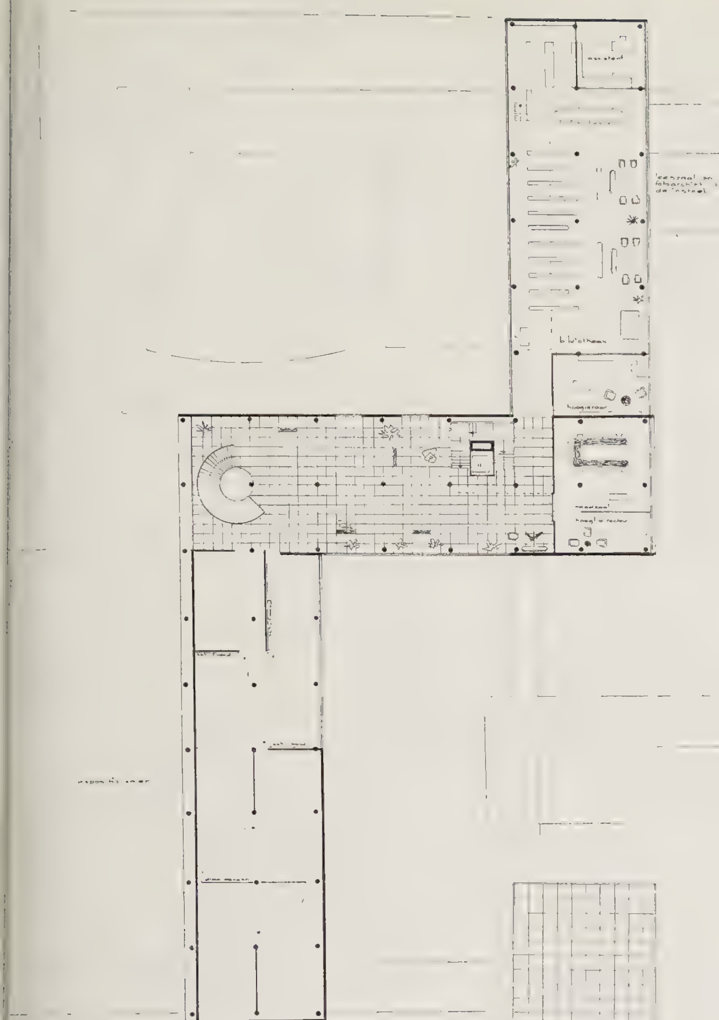
ndkamp: Gebouw voor een Academie van Beeldende Kunsten

ntwerp: H. van Leeuwen (Loge 6) Zilveren medaille

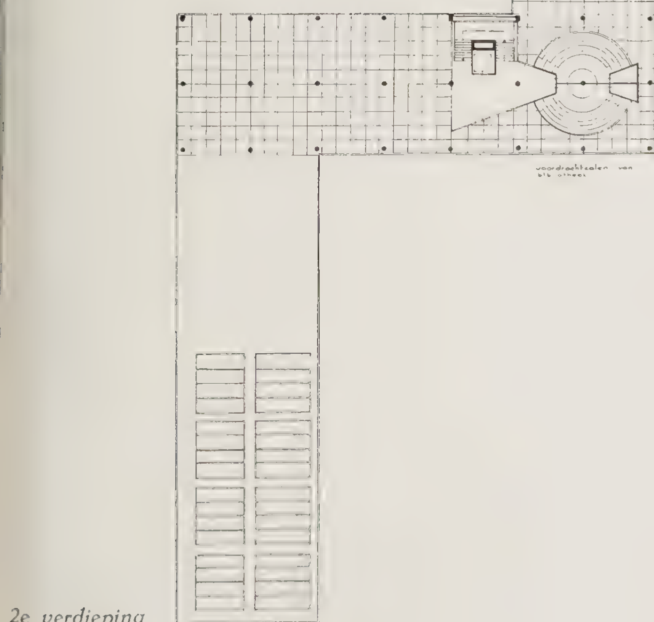
ituatie

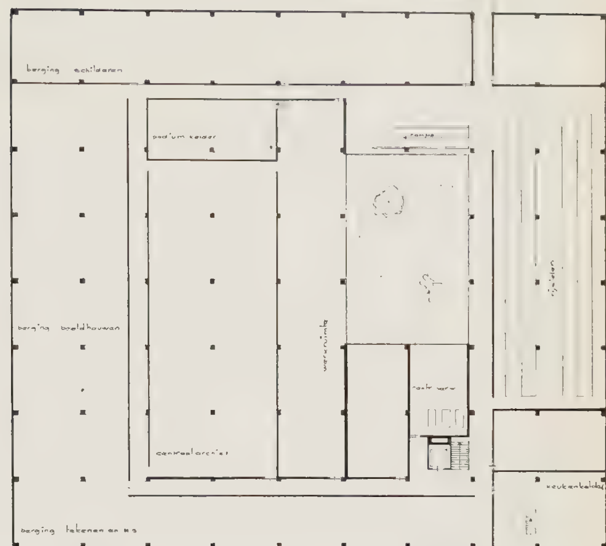

1e verdieping

2e verdieping

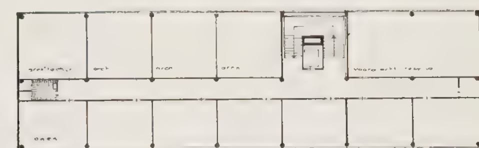
kelde

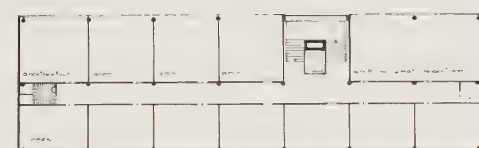
3e verdiepin

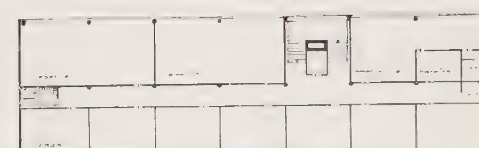
4e verdiepin

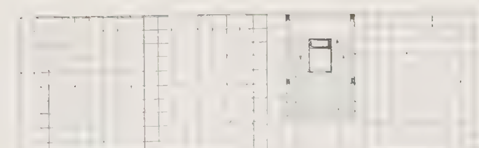
5e verdiepin

6e verdiepin

7e verdiepin

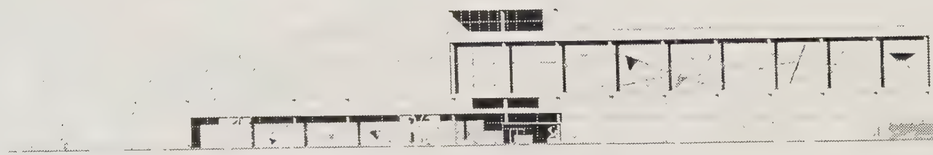
da

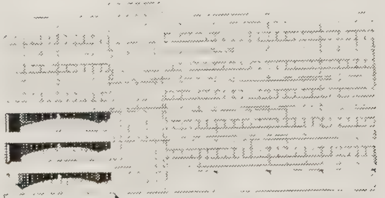

Ontwerp H. van Leeuwen

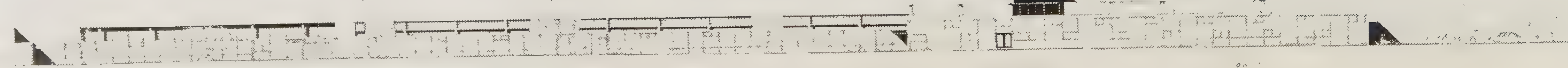

Noordgevel Propadeuse Diertekenzaal Ateliers Monumentaal schilderen Beeldhouwen

Oostgevel Ingang Tekenen Avondtekenen Propadeuse Theepaviljoen/expositie (suggestie)

Zuidgevel Architectuur Graveren Ingang leerlingen Dienst

Perspectief van de entrée

erslag van de Jury voor de wedstrijd in de Schone ouwkunst 1954,

tgebracht aan de Commissie van Toezicht op de ijksakademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam.

e Jury voor de wedstrijd in de Schone Bouwkunst 954 heeft de eer Uwe Commissie het volgende erslag over de wedstrijd 1954 uit te brengen, zoals olgens de regelen, vastgesteld in artikel 87 van het eglement voor de Rijksakademie van Beeldende Kunen, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 8 Augustus 1931 en hieronder in den vervolge geoemd het Reglement, vereist wordt.

Voor het examen, bedoeld bij artikel 11 der Wet an 26 Mei 1870 tot regeling van het onderwijs van ijkswege in de Beeldende Kunsten en hieronder voorian genoemd De Wet, werden bij beschikking van e Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschapen, d.d. 26 April 1954 nr 408.379, afdeling Kunsten, ureau Beeldende Kunsten, als leden der Examenommissie benoemd:

rof. Dr N. R. A. Vroom - voorzitter
rof. Dr F. W. S. van Thienen - secretaris
rof. W. H. van den Berg
rof. G. V. A. Röling
)r A. F. E. van Schendel
rof. Dr J. J. M. Timmers
ector R. C. Hekker
ector G. A. Neven

Aan dit examen, gehouden van 10 tot en met 14 Mei 954, namen deel 22 candidaten, waarvan 2 vrouweijke; van deze 22 trokken zich 4 candidaten terug.

Met algemene stemmen werd besloten 5 candidaten f te wijzen en aan 13 candidaten het diploma toe e kennen n.l. aan 2 vrouwelijke en 11 mannelijke.

Van de geslaagden meldden zich er 2 aan voor eelname aan de wedstrijd in de Schone Bouwkunst 954; wellicht wensten de overige 11 aan een der olgende wedstrijden in een der andere kunsten, geoemd in artikel 76 van het Reglement, later deel e nemen.

)e Jury voor de wedstrijd in de Schone Bouwkunst 954, op voordracht der Commissie van Toezicht op e Rijksakademie van Beeldende Kunsten benoemd bij eschikking van de Minister van Onderwijs, Kunsten n Wetenschappen, nr 418361, afdeling Kunsten, ureau Beeldende Kunsten, d.d. 10 Juni 1954, bestond it de leden:

rof. Dr N. R. A. Vroom - voorzitter
. A. Snellebrand - secretaris
r B. Bijvoet
rof. F. A. Eschauzier
rof. G. H. M. Holt
rof. N. Lansdorp
r C. van Traa
. Sargentini (voor het theoretisch gedeelte van de roefkamp).

In verband met vrijstellingen voor de vakken bij het theoretisch gedeelte van de proefkamp, zij vermeld, dat van de twee candidaten er één met diploma b.i. der Technische Hoge School te Delft, en één met Diploma Hoger Bouwkunst Onderricht aan de Academie van Bouwkunst te Amsterdam was.

Aan laatstgenoemde candidaat werden geen vrijstellingen verleend.

De proefkamp werd gehouden:
het 1ste gedeelte (theoretisch) op 14 Juni 1954.
Hiervoor slaagde de enige candidaat.
het 2de gedeelte (practisch) op 15, 16, 17 en 18 Juni 1954.

De opgave bestond uit het ontwerpen van: een vrijstaande woning voor een notabele. Situatie en programma waren hiervoor gegeven.

Met algemene stemmen besliste de Jury, dat beide candidaten met volle instemming tot de eindkamp konden worden toegelaten.

Vastgesteld werd als opgave hiervoor:
het ontwerpen van een Rijksakademie van Beeldende Kunsten, met de onderafdelingen Beeldhouwkunst, Bouwkunst, Grafische kunst, Vrije- en Monumentale Schilderkunst. Het volledige programma met situatie hiervan zal ter visie liggen bij het tentoon te stellen werk.

De candidaten moesten hun schetsontwerp vastleggen op 13, 14 en 15 Juli, zodat zij twee nachten in hun aangewezen loge's, n.l. loge 6 en loge 15, moesten doorbrengen, op de Academie van Bouwkunst, Waterlooplein 67 te Amsterdam, daar het Gebouw der Rijksakademie op de Stadhouderskade tijdelijk door verbouwing niet ter beschikking stond.

Wij danken het Bestuur van de Academie van Bouwkunst voor de bereidvaardigheid om haar ruimten en de nodige verzorging ter beschikking te stellen en te verlenen. Van 16 Juli tot 25 September werden beide candidaten in de gelegenheid gesteld op de Academie van Bouwkunst hun ontwerp uit te werken.

De eindvergadering der Jury heeft plaats gehad op Zaterdag 23 October 1954, daar niet vroeger een dag kon worden gevonden, waarop alle leden aanwezig konden zijn.

Gedurende drie weken te voren heeft al het werk voor de Jury ter visie gelegen in een afgesloten ruimte in het Rijksmuseum, zodat ieder der leden in de gelegenheid gesteld werd dit uitvoerig te bestuderen.

Ook hier past een welgemeend woord van dank en wel aan de Hoofd-Directeur, Jhr D. C. Röell, voor zijn medewerking.

Na bezichtiging en na een zeer lange en diepgaande discussie, heeft de vergadering de volgende overwegingen laten gelden en het volgende vastgesteld:

1ste over het schetsontwerp, vervaardigd gedurende de drie eerste dagen van de eindkamp:
het werk van beide loges was zeker voldoende om aanvaard te worden.

2de over de eisen, gesteld in het programma:
beide mededingers hebben deze naar behoren verwerkt.

3de over het aantal, de strekking en de wijze van uitvoering der tekeningen:
het werk van loge 6 kan voldoende en goed verzorgd geacht worden; dat van loge 15 is zeer gevoelig getekend. Kennelijk heeft de ontwerper evenwel bij het tekenen van zijn ingezonden perspectief in tijdnood verkeerd. De voordracht van deze perspectieftekening wekt derhalve teleurstelling. Interieurperspectieven zijn niet aanwezig.

Het valt eveneens op dat de Noordgevel van het werkgebouw niet geheel in overeenstemming is met de plattegronden en de Zuidgevel het met een verwijzing naar de Noordgevel moet doen. Deze verwijzing kon de Jury niet overtuigen.

4de over de Situatie:
beide candidaten zijn bij het uitwerken van het schetsontwerp op toelaatbare wijze afgeweken van de in hun oorspronkelijke opzet aanwezige onderlinge verhoudingen der bouwlichamen.

Loge 6 is uitgegaan van een op zichzelf stellig te waarderen principiële opvatting, alle ateliers, zowel voor schilders, beeldhouwers als grafici in de tuinen te projecteren, om aldus deze werkruimten, behalve overvloedig noorderlicht ook gedeeltelijk van rechtstreeks invallend zonlicht te kunnen laten profiteren. Hierdoor werd evenwel meer terrein in beslag genomen dan hij in zijn situatieschets noodzakelijk had geacht. De lage atelierbouw komt zodoende te dicht bij de hooggelegen weg; hierdoor ontstaat vanaf deze weg gezien een ongunstig beeld op de daken dezer langgerekte bebouwing. Gedwongen door de praktische eisen zijner principiële opvatting verloor het

definitieve ontwerp vergeleken bij het schetsplan aan bondigheid en overzichtelijkheid.

Loge 15 daarentegen voerde zijn grondgedachte, verwezenlijkt in het schetsontwerp tot een grotere gaafheid op. De zeer veelbelovende conceptie van het schetsontwerp verkreeg in het uitgewerkte eindproject unaniem een bijzondere waardering. De bouwlichamen en de open ruimten zijn zeer goed tegen elkaar afgestemd. Bij het ontwerp van het representatieve gedeelte is het een bezwaar, dat men, om de hoofdingang te bereiken, een te lange weg te voet moet afleggen. Verdeling en groepering op het terrein in verband met de omgeving getuigt van fijne gevoeligheid en een grootse visie.

Loge 6.
Met alle waardering, die de Jury heeft voor het uitgangspunt van dit ontwerp, evenals voor de gunstig gelegen hoofdtoegang tot de gebouwen, meent zij dat daartegenover minder gunstig gesitueerde en onopgeloste onderdelen niet tot een voldoende goede conceptie hebben geleid.

De receptieruimte is weinig overtuigend; de scheiding van de directeurskamer met de daarbij behorende administratie op een andere verdieping is niet aantrekkelijk.

Bovendien is de trapopgang naar de collegezalen in de onmiddellijke omgeving van de raadzaal en de kamer van de directeur geprojecteerd moeilijk aanvaardbaar.

De belichting der tentoonstellingszalen wordt zeer nadelig beïnvloed door het rechthoekig daarop staande veel hoger opgaande, werkgebouw.

Van de drie binnenhoven is die waar het tekenen naar de natuur wordt beoefend, het meest geslaagd.

Loge 15.
De ontwerper van deze loge heeft het werkgedeelte tot een zeer gave conceptie weten op te voeren, met een bijzonder fraaie groepering der ruimten.

Zijn beeldhouwersateliers en werkplaatsen, in de tuin geprojecteerd, getuigen eveneens van een vindingrijke en fijnzinnige behandeling. Helaas is het representatieve gedeelte hiermede niet op een zelfde hoogte gekomen. De lage, zeer ruime entree, zal afbreuk doen aan de hoogopgaande maar veel kleinere foyer, die daarna betreden wordt; de toiletafdeling is hier storend geplaatst; de directeurskamer is te ver verwijderd van het lesgedeelte.

De hoofdtoegang met name tot het representatieve gebouw zal in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding geven. De grote gehoorzaal, (Aula), is daarentegen weer opvallend fraai van behandeling.

De Jury heeft de vraag ernstig overwogen op welke hoogte de norm zou moeten liggen om een project voor bekroning in aanmerking te doen komen, dit mede in verband met de vraag voor welk doel de Prix-de-Rome is ingesteld.

Zeker zal het ontwerp moeten uitmunten boven de eindprojecten van de T.H. te Delft of van het H.B.O.

De Jury was, na lang beraad, van mening dat de gaven en talenten dienen te prevaleren boven de volkomenheid van het project.

De Jury geeft in overweging of het niet gewenst zou zijn de werkwijze van deze wedstrijd — in verband met de door de tijd veranderde inzichten — te herzien, zowel wat de regeling als de beloning betreft.

De Jury, hoewel in al deze vragen genuanceerd en verschillend van inzichten, mede in overweging nemende de zeer grote omgang en het bijzonder ingewikkeld karakter van de opdracht, is van oordeel, dat de ontwerper van loge 15, mede door zijn onmiskenbare talenten, voor een toekenning van de Prix-de-Rome in aanmerking komt met de daarbij behorende Gouden Erepenning en de zo mogelijk herziene studiebeurzen, en dat de ontwerper van loge 6, die, hoewel hij op verschillende plaatsen te kort is geschoten, toch een zeer verdienstelijk plan heeft gecreëerd, voor een Zilveren Erepenning.

Ten slotte deelt de Jury mede, dat de in artikel 78 van het Reglement bedoelde onkosten voor ieder der beide mededingers geschat zijn op ƒ 300.—.

De Voorzitteer:
Prof. Dr N. R. A. Vroom
De Secretaris:
J. A. Snellebrand

Amsterdam, 15 November 1954.

verzicht „Prix-de-Rome" voor Schone Bouwkunst

nderwerpen

- 00 Ontwerp voor een Paleis van Justitie.
- 06 Ontwerp voor een prinselijk zomerverblijf in het duin.
- 09 Ontwerp voor een Academie van Beeldende Kunsten.
- 18 Ontwerp voor een representatief gebouw voor Nederland te Rome.
- 21 Ontwerp voor een gebouw voor een Kon. Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schone Kunsten.
- 24 Ontwerp voor een religieus gebouwencomplex.
- 35 Ontwerp voor een verenigingsgebouw voor schilders en een ateliergebouw.
- 39 Ontwerp voor een gebouw, bestemd voor korte verblijven van een vorstelijk echtpaar en voor ontvangsten.
- 46 Ontwerp voor een Religieus Centrum.
- 50 Ontwerp voor een Regeringsgebouw voor officiële ontvangsten, feesten, recepties en vergaderingen.
- 54 Ontwerp voor een Rijksacademie van Beeldende Kunsten.

rijswinnaars:

94 cand. teruggetrokken
97 niet gehouden
00 J. F. Buchel Gouden Medaille
J. H. W. Leliman Zilveren Medaille
03 niet gehouden
06 J. M. van der Mey Gouden Medaille
09 D. T. Slothouwer Gouden Medaille
12 niet gehouden
15 niet gehouden
918 H. P. J. de Vries Gouden Medaille
921 C. van Eesteren Gouden Medaille
924 J. P. L. Hendriks Gouden Medaille
927 niet gehouden
930 niet gehouden
935 Arth. Staal Gouden Medaille
939 H. de Rijk Zilveren Medaille
946 J. Schipper Gouden Medaille
A. C. Nicolaï Zilveren Medaille
950 Ir R. D. Bleeker Zilveren Medaille

Prix-de-Rome 1954

Dic. Slebos

Prix-de-Rome!
Rome.
Romeinen — overwinnende zwaardvechters — zegekar.
Lauwertakken zijn uitgereikt.
Een gouden en een zilveren.
Proficiat!

De gladiatoren maakten hun ereronde in de omloop van de Academie van Bouwkunst.

Twee maanden hebben zij gezwoegd in door tradities ontwerkelijkte omstandigheden.

Kamertjes op slot. Verzegelde eerste schets.

Er moest een Rijksacademie voor Beeldende Kunsten worden ontworpen; dat wil zeggen: de sfeer van zo'n instituut bepaald en treffend vertaald in bouwkunstige taal van ons ogenblik. Het wonder van de gelijktijdige analyse en synthese van ideële en materiële factoren.

De „zilveren plak" heeft voor hem zo gewerkt: hij heeft een sfeer bepaald, legt die neer in een idee en demonstreert aan het principe de consequenties. En daardoor raakt hij in conflict met de „romantiek" van de Prix-de-Rome.

Wilde hij het *geschetste idee* realiseren, dan kon hij niet vasthouden aan de *geschetste materie*.

Maar hij wist niet in hoeverre hij dit keurs mocht verbreken. Hij bleef aan de veilige kant, dacht hij, en ging over tot maatvergroting.

Maar zijn terrein bleef hetzelfde......

De opzet van de „gouden plak" is meer arbitrair. De vorm is zijn baken. De sfeer is hier voor mij uitvloeisel van de vorm en niet andersom.

De functies zijn naar believen gesplitst of gecombineerd. De geschetste materie wordt niet belaagd...... of toch? In die hoogbouw?

Men zou kunnen stellen, dat degene die na drie dagen zijn loge verlaat, idee en materie in één machtige greep houdend, een gouden plak waard is.

Dat stel ik niet, daar ik vermoed dat dan de Prix-de-Rome eens in de vijftig jaar werd uitgereikt.

Dit betekent niet, dat ik op de hier verleende onderscheidingen zou willen afdingen. Integendeel.

Ik bewonder de onder deze omstandigheden geleverde prestaties.

Maar ik zou lering willen trekken uit het resultaat.

De les is voor mij:

De Prix-de-Rome is geen stimulerende factor voor de ontwikkeling van de architectuur. Dat moet hij eigenlijk wel zijn.

Zijn organisatie verleidt echter tot een werkwijze, welke gemakkelijker ten kwade dan ten goede voert.

Laten we de wedkamp liever vervangen door b.v. een eens per twee jaar te houden „cursus" van drie maanden voor de beste afgestudeerden van T.H. en H.B.O.

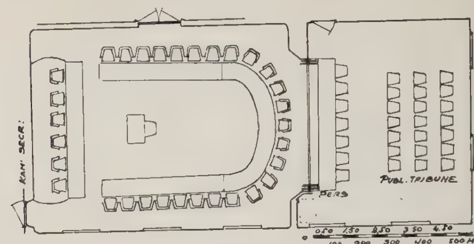
Gedurende die cursussen kan een actueel architectuurprobleem aan de orde worden gesteld. Door de groep kan dit nader tot een oplossing worden gebracht aan de hand van plannen en discussies.

Het groepsrapport kan een document leveren ten nutte van de gehele architectenwereld, terwijl de cursussen tevens, doch dit is hier bijkomstig, een eerste stap naar synthese van de architectenopleidingen zouden kunnen betekenen.

De zegekar is dan weliswaar niet meer één persoons, maar de individuele prestaties zouden door zo'n groepsactiviteit weleens blijvend hoger kunnen komen te liggen.

Vernieuwing Raadzaal Zaandan

Arch. B. B. Westerhuis

Van het Gemeentebestuur te Zaandam kreeg ik de opdr tot het geheel vernieuwen van het interieur van de raadz

Het raadhuis is een oud gebouw uit 1845. De raadz groot 7 × 9 m en 7 m hoog, wordt behalve voor ve deringen van de Raad ook gebruikt voor trouwerijen, co renties, etc. Het daarachter gelegen zaaltje doet di als vergaderzaal en, bij geopende schuifwand, als trib tijdens de raadszittingen. De doorloop tussen deze zaa de raadzaal wordt in dat geval afgesloten door de perst

Daar het in de bedoeling van het Gemeentebestuur Zaandam ligt in de nabije toekomst zich een nieuw raad te doen bouwen, daar het bestaande te klein is, moest zich financieel enigszins beperken. Aan de tribune derhalve slechts het hoogst nodige gebeuren. Mede deze reden zijn de wanddécoraties weg te nemen en elders weer op te hangen.

Zoals gebruikelijk zitten de raadsleden om een U-vor tafel. Voor het verkrijgen van een voldoende doorloop ac de zetels in het midden — het aantal zetels moest va op 36 worden gebracht — werd de schuifwand in de rich van de tribune 40 cm verschoven. Voor het verkrijgen een grotere ruimte-suggestie werden de wanden met de r overgangen naar het plafond grijs-blauw geschilderd. de verf werd zaagsel toegevoegd om een warmer effec verkrijgen. In deze ,,blauwe'' ruimte is de lambrizering soort schutting, waarbinnen men vergadert; het hout deze lambrizering is Parana Pine. De lichtkozijnen, wa al het raamhout werd verwijderd en vervangen door een van spiegelglas, worden 's avonds afgesloten door lu — eveneens van Parana Pine — die dan met de besta lambrizering één geheel vormen; de afstand tussen de m dammen is gelijk aan de breedte van de muurdam Het — in dit geval — storende element van ,,overgorc werd aldus vermeden.

Het bestaande geknoopte tapijt (mille fleurs) werd de firma Palthe donker grijsgroen geverfd en heeft nu mooie verzadigde kleur gekregen. Al het houtwerk aa wanden is op voortreffelijke wijze door timmerlieden Gemeentewerken uitgevoerd.

De meubels, vervaardigd door de firma F. H. Meijer, van Wengé, zeer donker van kleur. De tafels zijn be met kurklinoleum en hebben voorschoten van warm mahonie. De bekleding van de zetels is van geel leer.

Voor de verlichting van de zaal zijn lampen ontwor die direct licht geven op de tafels en tevens langs wanden en het plafond een diffuus licht verspreiden. hangende guirlandes van de electrische snoeren zijn tegenbeweging van de naar boven ombuigende wande trachten aan de op zichzelf stugge en ietwat plompe vorm enige bewegelijkheid te geven.

In overleg met de wandschilder B. Hendriks werd bes de monumentale decoraties los van de wanden aa brengen. Muurschilderingen of scraffito's op de muren w om technische en economische redenen niet aan te bev Grote houten schilden werden gemaakt van een geb houten geraamte, waarop triplex van Zweeds grenen. O triplex als ondergrond zijn linoleum-intarsias aangebr de linoleumfiguren zijn zodanig transparant, dat stukken hout te zien blijven. In linoleum zijn reeds z kleurschakeringen, dat een levendig geheel en een g harmonie met het kleurengamma van de zaal was te krijgen. De combinatie van linoleum met hout is hier gelukkig geweest.

Als onderwerp voor deze intarsias heeft Berend Hen niet de gangbare allegorische of symbolische voorste gekozen, doch het leven van de gewone man. In dit het arbeidersgezin, dat dagelijks zich omringd ziet de techniek. De kinderen spelen en stoeien langs de k of dromen van zeilschepen uit het vage verleden. De loopt duizenden malen dezelfde weg naar dezelfde fab Voor hem is de technische apparatuur geen spel maar zijn lot. Het is met deze voorstellingen dat de steeds weer herinnerd wordt aan haar taak om de gen schap te dienen, een gemeenschap waar de ,,gewone zo'n belangrijk deel van uitmaakt.

De intarsias zijn uitgevoerd, met buitengewoon veel door Linoleum Krommenie.

B. B. Weste

Foto's J. Versnel

ks: Detail linoleum-intarsia, ontwerp B. Hendriks
eleverd door Linoleum Krommenie

Het huis Dennenweg 56, Den Haag

R. Blij

Zodra men in ons land het woord „Jugendstil" uitspreekt kan men er verzekerd zijn dat iedereen een wat pijnlijk gezicht zet. Deze richting in bouwkunst en de gebonden kunsten wordt in ons land niet bijzonder gewa deerd. Zij heeft, ook in haar bloeitijd, in Nederland weinig aanhangers geh voorbeelden er van vindt men weliswaar in zo ongeveer elke Nederlan stad, doch deze zijn dan veel gematigder dan soortgelijke gebouwen in Bel en in Oostenrijk. Het grote bezwaar is de omstandigheid dat de aanhang van de Jugendstil slechts op het uiterlijk schoon bedacht waren, dat g rekening gehouden werd met de functie of constructie en de vernieuwing de stijl dus geen echte vernieuwing was, maar neerkwam op een w geworden versierwoede.

Deze algemeen gehuldigde opvatting is echter slechts ten dele juist: Gied heeft in „Space, Time and Architecture" *) reeds gewezen op het werk Horta, het huis rue de Turin 12 te Brussel. Giedion zegt hiervan: „Van huidig standpunt bekeken is noch de volmaakte aanpassing bij de eigena noch dat de art nouveau zich voor het eerst in dit bouwwerk manifesteer het belangrijke aan dit huis. Eer is het de flexibele plattegrond, waa Horta de consequenties uit de nieuwe materialen heeft getrokken — de v rangschikking der vertrekken op verschillend niveau en de onderlinge o hankelijkheid der scheidsmuren. Hier ligt n.l. een der Europese aanvan van wat Le Corbusier later „le plan libre" zou noemen" (pag. 207 van vertaling, pag. 238 van de Amerikaanse uitgave van Space, Time Architecture).

Hier blijkt m.i. dat de Jugendstil in opzet niet uitsluitend een ornamen stijl is geweest, maar dat wel degelijk functie, constructie en versiering elkaar samenhingen. Dit wordt nog eens ten overvloede bewezen in Maison du Peuple (1897), eveneens van Horta. De Amerikaanse paral waarbij eveneens sprake is van het samengaan van een uitbundige neiging versieren en een grote aandacht voor de constructie en de functie, vindt in het werk van Sullivan, met name de Carson, Pirie, Scott and Compa Department Store te Chicago (1899—1904) en het Auditorium H (1887—1889), eveneens te Chicago.

Veel is er van deze merkwaardige „doorbraak" niet terecht gekom Horta zelf werd later een verwoed traditionalist, de Jugendstil werd w en zwaaide af in vreemde kronkels, al zal men met name in Nederland (stat te Haarlem, gebouw van de Verzekeringsmaatschappij „Utrecht" nog enkele voorbeelden kunnen vinden, waarin op bescheiden wijze een zek harmonie bewaard is gebleven. Sullivan, men weet het, werd „verslag door de Wereldtentoonstelling te Chicago van 1893. De forse klaroenst was blijkbaar op een onjuist ogenblik gegeven en kreeg geen weerkla

In Nederland trad echter vijf jaar later een klein naglimpje op: het h Dennenweg 56 te Den Haag, gebouwd door J. W. Bosboom. Een smal p met een glasgevel, die op het ogenblik nog geen slecht figuur zou sl tussen representatieve gebouwen der hedendaagse architectuur en die oplossing van het interieur laat zien, welke verbijsterend eenvoudig ingenieus is.

De gehele winkel van drie verdiepingen is één enkele ruimte met t strakke, boven elkaar verlopende en vrij uitstekende galerijen, die zo br zijn, dat er voldoende plaats is voor een loopgang en voor de tentoongeste voorwerpen.

*) Zo juist in Nederlandse vertaling verschenen bij de Wereldbibliotheek onder titel „Ruimte, Tijd en Bouwkunst".

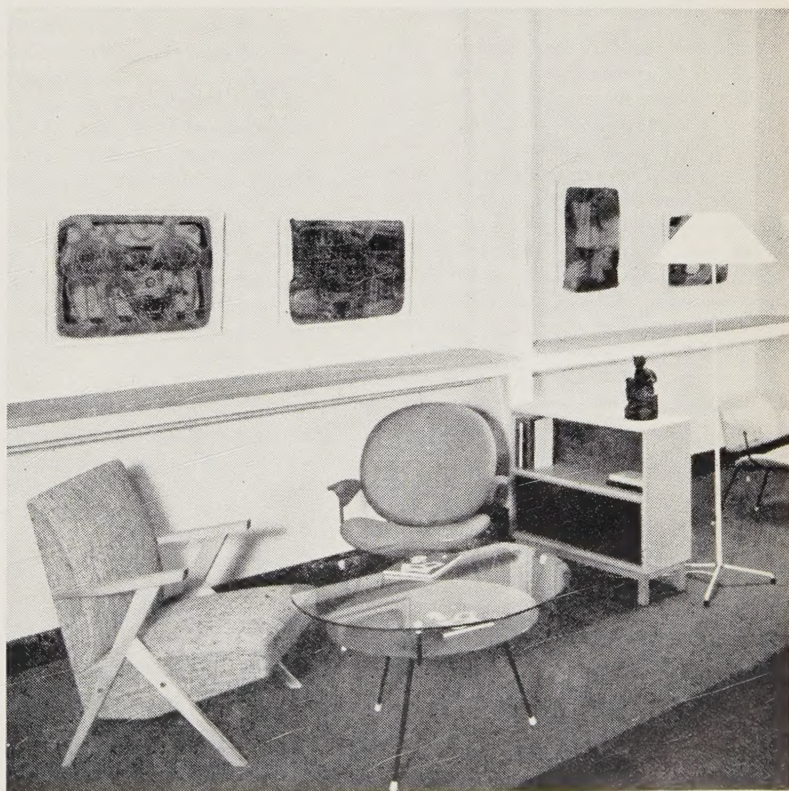
to's L. M. van Ojen

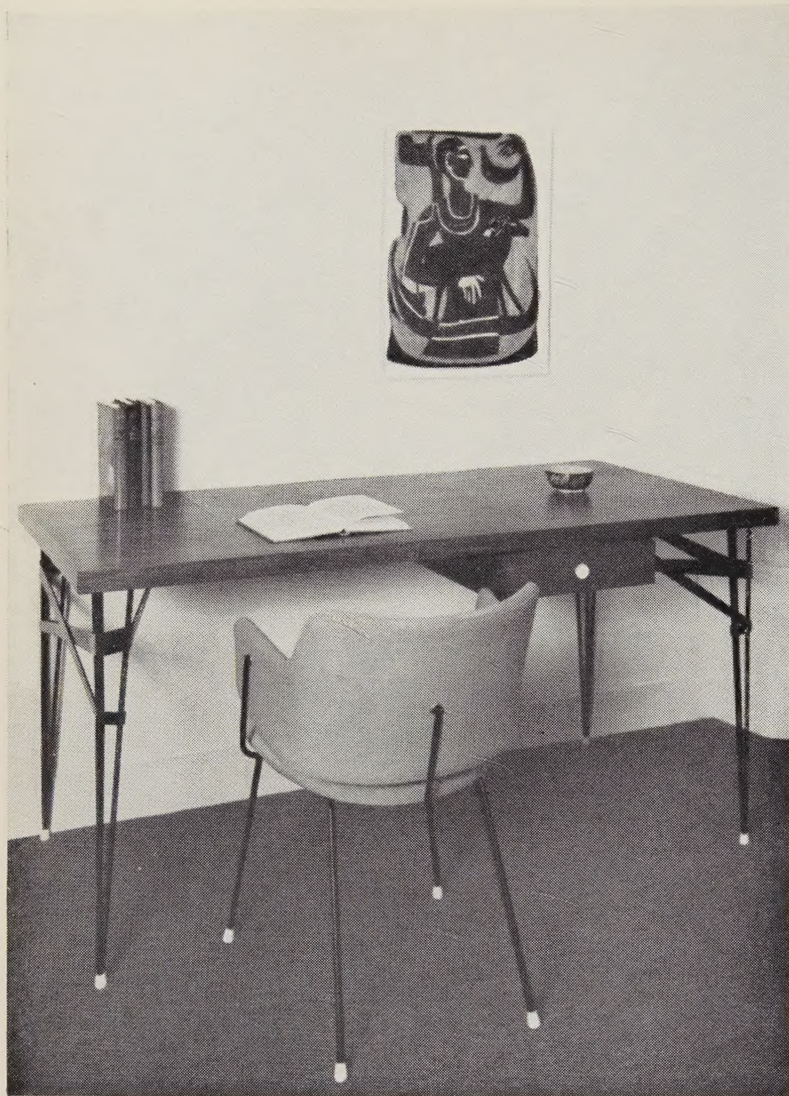

Meubelen en lampen, ontwerp W. H. Gispen, uitvoering „Kembo" Den Haag

Schilderijen van Antoinette Gispen

Het huis Dennenweg 56 Den Haag

Waar de bouwmeester Bosboom, die overig
verder geen naam gemaakt heeft, zich in 1898
geïnspireerd heeft is niet gemakkelijk na te ga
men vindt een soortgelijke galerijbouw, maar dan v
groter, in het in 1926 afgebroken Chamber of Co
merce Building (1888—1889) van Baumann en Hu
te Chicago, doch hier alleen als communicatiemid
tussen de verschillende kantoren, een soortgelijke gl
gevel in het Studebakerbuilding (nu Brunswi
building) (1895) van S. S. Beman, eveneens
Chicago. Men kan de oorsprong ook bij Horta zoek
maar dan eerder bij het Maison du Peuple van 18
dan bij het huis in de rue de Turin van 1893, dat
glasgevel van een geheel ander karakter vertoont
misschien bij het warenhuis Bon Marché (1876) v
Eiffel en Boileau, de befaamde gebouwen in St Lo
van ca 1870 of de grote tentoonstellingsgebouw
Doch hoe men ook speurt, men zal moeten toegev
dat Bosboom hier in klein bestek een schier geni
prestatie heeft verricht.

Ondanks alle gietijzeren krullen, is deze winkel ru
en rustig en merkwaardigerwijze bijzonder gesch
voor haar tegenwoordige bestemming om als sho
room te dienen voor moderne meubelen. Het geheel
zo eenvoudig en pretentieloos, dat een nadere besch
ving overbodig is, doch wij menen dat de vondst v
W. H. Gispen, die hier „oud" en „nieuw" op z
vernuftige en smaakvolle wijze heeft gecombinee
wel gesignaleerd mocht worden.

Particulier initiatief en persoonlijke smaak hebb
een bouwwerk voor ons behouden, dat o.i. reeds la
op de monumentenlijst had moeten staan. Indien
ooit — hetgeen wij niet hopen — zo ver zou kom
dat het Rijk zou moeten helpen om dit unieke gebou
voor het nageslacht te behouden, dan hopen wij,
het niet zal aarzelen.

ijsvraag voor een Radio-studio te arbrücken

ar wij van Radio Saarbrücken vernemen de sluitingsdatum voor de inzending van :werpen (zie „Forum" No. 8/1954 pag. 1) van 18 April verschoven naar 15 Juni 55.

zing over Industrial Design

n de ruwe schets tot het industriële ssaproduct
or Mr William Johnstone, O.B.E. op Maart a.s.

r gelegenheid van haar 25-jarig jubileum dt de Alg. Cliché Industrie Van Tijn en ack te Amsterdam een lezing aan als bileumgeschenk aan de Nederlandse in-strie en verder aan allen, die werkzaam n in, of geïnteresseerd zijn bij, de in-striële vormgeving hier te lande.

De lezing zal worden gehouden op rijdagmiddag 18 Maart 1955 des namid-gs te 2.30 uur in het Apollo Paviljoen ranse zaal) te Amsterdam.

Mr William Johnston, O.B.E., Member the British Council of Industrial Design Principal of the London County Council entral School of Arts and Crafts te onden zal zijn lezing houden over Indus-ial Design, van de ruwe schets tot het dustriële massaproduct, niet alleen als kend onderwijs deskundige, doch ook als actijkman in de Engelse industrie.

Hij brengt een kleine tentoonstelling mee an werk uit de Central School: foto's, keningen, machine sculpture en blauw-rukken. Zijn betoog zal worden verdui-elijkt en aangevuld op een schoolbord met ekleurd krijt en wordt een volledig college Industrial Design, zoals zijn school deze oudt.

en beperkt aantal (ca 150) genummerde egangsbewijzen is gratis beschikbaar voor elangstellenden op *schriftelijk* verzoek bij e A.C.I. Van Tijn en Zack, Amstel 304, msterdam-C. Maximum twee plaatsen per anvraag; toewijzing in volgorde van bin-enkomen der aanvragen.

Boekbespreking

Paul Letarouilly The Basilica of St. Peter, Vatican I
Preface by A. E. Richardson, London, Alec Tiranti, 1953 Prijs *f* 14.75

n 1882 zag te Parijs Letarouilly's monu-mentale publicatie over het Vaticaan voor et eerst het licht. Vele honderden ter laatse vervaardigde tekeningen lagen aan it standaardwerk ten grondslag. De Franse rchitect, Paul Letarouilly, die een groot eel van zijn leven te Rome doorbracht, ad sinds lange jaren zich toegelegd op et opmeten van de gebouwen die gedu-ende de Renaissance te Rome waren ont-taan. In zijn werk „Edifices de Rome moderne" wisselen plattegronden, door-sneden en opstanden van reeksen kerken en palazzi elkaar af. Zij zijn met zo grote nauwkeurigheid aan het papier toever-trouwd, dat deze publicatie tot op de huidige dag volstrekt onmisbaar is bij iedere studie van de bouwkunst der Ita-liaanse Renaissance. De even groots op-gezette, geruime tijd later verschenen, delen over het Vaticaan vormen als het ware het sluitstuk in Letarouilly's oeuvre. Hier betrof het het ganse pauselijke gebouwen-complex met de St. Pieterkerk als één der hoofdbestanddelen.

De nieuwe uitgave, onlangs bij Tiranti verschenen, beperkt zich voorlopig tot het kerkgebouw. Vergeleken bij de oorspron-kelijke (zeer kostbare) editie is de wijze van reproduceren in deze nieuwe druk be-langrijk minder aantrekkelijk. Maar wat men op dit gebied heeft ingeboet, heeft men gewonnen aan handzaamheid. De uitgever heeft kans gezien de zeer moeilijk te hanteren groot-folio portefeuille's samen te brengen in een kwarto deeltje zonder één der platen te doen uitvallen.

In dit beknopte bestek doorlopen wij aan de hand van een verlichtende inleiding van Richardson en met Letarouilly's met zo grote zorg getekende prenten voor ogen, de ganse boeiende wordingsgeschiedenis van dit grootste monument der Christelijke kunst. Reconstructies van bouwwerken uit de Romeinse tijd, op de plaats waar een-maal de St. Pieter gebouwd werd, ont-breken evenmin als van de basilica die daar in 305 op last van Keizer Constantijn verrees. De plannen van de grote archi-tecten der Renaissance, van Bramante, Sangallo, Raphael en Peruzzi, worden tot in details gegeven, met als culminatiepunt Michel Angelo's machtig project, dat ten-slotte tot uitvoering kwam, met dien ver-stande dat de façade zijn uiteindelijke ge-daante kreeg volgens de ontwerpen van Carlo Moderna, die tevens de oorspron-kelijke plattegrond de vorm van een Latijns kruis gaf.

Na bijna driekwart eeuw dwingen Leta-rouilly's prenten nog onze eerbied af. Het minst geslaagd zijn de perspectivische teke-ningen van de verschillende pauselijke monumenten in de kerk, die in hun zoete-lijke weergave zo typisch XIXe-eeuws aandoen. Maar wij zouden ze toch niet gaarne in dit geheel willen missen en wij kunnen de uitgever dankbaar zijn, dat hij door deze goedkope editie Letarouilly's werk in onverkorte vorm binnen het bereik van alle vakgenoten heeft gebracht.

Th. H. L. S.

De architectuur van het moderne landhuis
door Jan Henselmans
Uitg. Van Holkema en Warendorf Am-sterdam *f* 14.90

Als ik literair-humoristisch begaafd was, zou ik over dit boek een bespreking schrij-ven in een „familie Doorsnee"-stijl. Dat zou niet zo moeilijk zijn, want de familie Doorsnee wordt in woord en woning ten voeten uit in dit boekwerk afgeschilderd. De schilder is de heer Jan Henselmans, volgens de titelpagina architect, maar vol-gens mijn gegevens geen architect BNA, noch ingeschreven in het architecten-register.

Begrijp goed, ik meen dat het niet-lid zijn van de BNA weinig zegt omtrent 's mans bouwkundige capaciteiten en totaal niets over zijn schrijverskunst. Maar ik ruik een coïncidentie met zijn klaarblijke-lijke voorkeur voor het werk van de be-sproken architecten, waarvan driekwart ook geen BNA-lid zijn. De tekst bevat, naast rake opmerkingen, bar veel leuter-praat. Zo vindt de heer H. de woningbouw architectonisch zonder enige betekenis en dientengevolge voor mensen onwaardig. Neen, zegt hij, pas de landhuisbouw is „kunst", daar zal ik U eens eventjes een paar staaltjes van laten zien. Hij klom daar-toe waarschijnlijk op de fiets en peddelde op een mooie zomerdag door de schone dreven op zoek naar kunst.

Wat hij daarbij uitkoos, kan het best omschreven worden met een bloemlezing uit de toegepaste materialen: muurplinten van gesinterde mondklinkers, gevels van handvormsteen in Vecht-formaat, appel-bloesemtint, donker roestkleurig, vrij bont gesorteerde pannen, antiek-rode leipannen, luiken diep-blauwgroen geschilderd.

U begrijpt het al, als hoogste bouwkunst geldt voor de heer Henselmans het burger-mansideaal, een hoeveelheid weldoortim-merde, met zorg gedetailleerde, met een zucht door de Schoonheidscommissie nog juist doorgelaten vrijstaande woonhuizen, oftewel landhuizen.

Mijn genoegen heb ik slechts beleefd aan het huis van collega Gubbels, die dit eigen-handig bouwde, hetgeen me een navolgens-waardig voorbeeld lijkt. Tenslotte heb ik me in een slok koffie verslikt bij de lezing van het gevoelvolle verhaal over het eigen huis van collega Pril, die in dankbare her-innering aan de eertijds landbouwende opa Pril, een waterput voor zijn huis bouwde. Daar er helaas geen water bleek te zitten, werd de put tot bloembak gepromoveerd. Uit de manier waarop de heer Henselmans dit bekeuvelt waag ik te veronderstellen dat bij hem thuis de tinnen nachtspiegel van opoe, met goudsbloemen gevuld, de sfeer bepaalt.

J. Schipper

Neues Bauen in Italien.

door Paolo Nestler Uitgave Georg D. W. Callwey München 1954 Prijs *f* 38.20

Zij, die hetzij uit eigen aanschouwing het-zij uit de vele ter beschikking staande publicaties een bepaald denkbeeld hebben over de hedendaagse Italiaanse architec-tuur, zullen hun zienswijze in het boek van Paolo Nestler bevestigd vinden.

Dit werk geeft namelijk een fraai over-zicht en naar onze mening een uitstekende

keuze van hetgeen men op het ogenblik in Italië kan aanschouwen en bewonderen. Deze termen „aanschouwen en bewonderen" klinken wellicht wat deftig, doch hiermee willen wij slechts uitdrukking geven aan onze eerbied voor de kennis, de kunde, de durf, de smaak van de Italiaanse architecten als individuele kunstenaars en voor de stand van de Italiaanse bouwkunst als geheel.

Men spreekt in dit verband onder leken (en misschien ook onder deskundigen) wel eens zijn verwondering uit over het feit, hoe het mogelijk is geweest dat onmiddellijk na de beëindiging van het fascistisch bewind de Italiaanse architecten in staat waren werk van zo uitzonderlijk gehalte te leveren. Nestler geeft in zijn voorwoord geen oplossing van dit probleem, dat ook moeilijk in het korte bestek van zijn overzicht der Italiaanse bouwkunst opgelost kan worden, doch hij wijst er wel op dat reeds kort na de terugkeer tot een nieuw soort Italiaans klassicisme onder druk van het partijregime naast de individuele pogingen van o.a. Gaetano Minucci en Luige Piccinato om de Weense school voort te zetten, zeven Milanese architecten n.l. Figini, Tirette, Larco, Pollini, Rava, Terragni en Castagnoli de „Groep 7" oprichtten, die zich openlijk verzette tegen de „officiële" architectuur. Deze groep van zeven, wier opvattingen in een reeks essays is vastgelegd in het tijdschrift „Rassegna Italiana" van December 1926 tot Mei 1927 heeft niet de opvattingen van de in het fascisme ondergegane futuristen overgenomen, maar sluit zich „in Italiaanse zin" doch zonder overneming van de historische Italiaanse stijlvormen, aan bij de moderne architectuur door Nestler het „rationalisme" genoemd, een term die wij in dit verband liever niet zouden willen gebruiken, niet in de laatste plaats omdat zij zo langzamerhand voor alle cultuurperioden gebruikt wordt, waarin de een of ander wel eens gezegd heeft dat men bij het maken van kunst ook zijn verstand dient aan te wenden.

Intussen sloten ook andere bouwmeesters, met name in Rome en Turijn, zich bij de moderne richting aan en werd in 1930 de architectuurvereniging „MIAR" (Movimento Italiano per l'Architettura Razionale) opgericht. Door wellicht niet al te tactvol optreden tijdens de tweede tentoonstelling van Rationalistische architectuur te Rome in 1931 (de eerste vond in 1928 plaats) wordt de strijd tussen de modernen en de neo-klassicisten toegespitst, de leider van de laatsten, Marcello Piacentini, weet een aantal jongere architecten van de moderne richting er toe te brengen de MIAR te verlaten door hun opdrachten te geven in het kader van plannen voor een universiteitsstad te Rome. De MIAR wordt kort daarop opgeheven, de modernen hebben hun kans om officieel erkend te worden verspeeld.

„Die eigentlichen Gründe," zo meent Nestler, „die zur Entscheidung zugunsten der neoklassizistischen Architektur geführt haben, liegen allerdings viel tiefer als bei der Betrachtung der erwähnten Vorgänge angenommen werden könnte. Sie zu untersuchen ist für die Geschichte der modernen Bewegung in Italien von höchstem Interesse, würde aber die Grenzen, die dieser Einführung gesetzt sind, bei weitem überschreiten. Trotzdem musz gesagt werden, dasz diese Gründe auf keinen Fall allein in der Haltung der faschistischen Partei zu suchen sind, sondern sie liegen vielmehr im Fehlen der wirklich echten, vorbereitenden, kulturellen Entwicklung einer neuen architektonischen Stilbildung. Das Sichdurchsetzen des pseudomodernen Neoklassizismus der Gruppe um Piacentini bedeutet nicht eine Reaktion auf die „neue Architektur" in Folge der absoluten, kulturellen Programmstellung seitens einer Parteiführung, wie etwa in Deutschland oder eine kurze Zeit später, sondern gewissermaszen das unbewuszte Fortbestehen einer immer noch vorhandenen, klassizistischen Grundeinstellung gegenüber aller Bauprobleme. Diese Einstellung, die uns aus dem neunzehnten Jahrhundert ins zwanzigste herübergekommen war, konnte weder von den Futuristen noch letzten Endes von den Angehörigen des italienischen Rationalismus vorerst ernsthaft durchbrochen oder beeinfluszt werden." (blz. 18/19).

Zoals het daar staat is het wel juist, omdat Nestler hier alleen een feit constateert, doch verderop geeft hij toch wel degelijk te kennen, dat de moderne Italiaanse architecten uit de dertiger jaren naar zijn mening faalden als hij zegt: „Durch eine kritische Betrachtung, die den italienischen Rationalismus aus der kämpferischen Atmosphäre seiner eigenen Entwicklung herauslöst und seine architektonische Qualität an den entstandenen Bauten abliest, kommt man zu der Schluszfolgerung, dasz in ihm eine Stilentwicklung über den Funktionalismus hinaus nicht vorhanden ist. Die bereits fertigen Formen des europäischen Rationalismus werden stereotyp weiterverwendet und selbst die Möglichkeit der Stilentwicklung in Richtung einer italienischen Uebersetzung dieser Grundformen, wie sie eigentlich aus der italienischen Bautradition zu erwarten gewesen wäre und auch von den Rationalisten selbst erkannt wurde, ist trotz einiger Versuche nicht ausgenützt." (blz. 22).

Een uitzondering maakt Nestler voor het partijhuis te Como van Giuseppe Terragni (1932—1936), maar het lijkt ons onrechtvaardig, dat hij de flatgebouwen van Luigeri te Como (1936) en van Luigeri en Terragni (1934), het station van Florence (1935), de Olivetti-fabrieken te Ivrea van Luigi Figini en Gino Pollini (1937), het stadion te Florence van P. L. Nervi (1932) niet vermeldt, hoewel hij ze ter illustratie van zijn inleiding heeft opgenomen. Daarom is zijn eindconclusie, hoe lovend ook in historische zin, toch enigszins kleinerend: „Das grosze historische Verdienst der italienischen Rationalisten liegt in der Hauptsache darin, dasz sie trotz aller Anfeindungen und Obstruktionen die Verbindung zwischen dem Rationalismus und der heutigen italienischen Architektur gewährleistet und damit die Voraussetzung geschaffen haben, ohne die die Entfaltung der heutigen Baukunst in Italien undenkbar wäre." Dit is o.i. toch wel wat al te voorzichtig gesteld en wij zouden, parallel trekkend met Duitsland waar reactie tegen de bouwkunst der dictat toch even scherp zou moeten zijn als Italië (zo niet scherper), als oorzaak v de verrassende ontwikkeling der archit tuur in Italië na de bevrijding willen a nemen, dat deze dank zij de reeds a wezige goede bouwmeesters niets had te halen".

Het werk geeft voorts een uitsteken selectie van Italiaanse bouwwerken, de zeer bekende als de expositiehal van Ne te Turijn en het station te Rome, de traditionalistische die eigenlijk niet in boek passen, zoals het theater van Livor en een kerk van Recoaro-Terme, ma voor het merendeel belangwekkend we waarbij dat van Ugo Luccichenti, hoez het soms ook naar het décor kan ga zwemen, en ook dat van A. Luccichenti V. Monaco uitblinkt. De boeiende gara van T. B. Varisco en M. Guerei staat ook in, evenals de fantastische bloem markthal te Pescia in Toscane van Em Gori, Giuseppe Gori, Leonardo Ricci Leonardo Savioli.

Het is jammer voor iemand die op hoogte wil blijven en dus gaarne weer e iets nieuws ziet dat al zulke selecties v wat op elkaar lijken (waarschijnlijk o vermijdelijk, omdat men enkele van beste of meest representatieve gebouwen eenmaal niet kan negeren), zodat men dit boek weer veel ziet opgenomen w ook en vaak uitgebreider is gepubliceerd in „l'Architecture d'Aujourd'hui", Ital nummer, Juli 1953, om van Italiaanse p blicaties nog maar te zwijgen. Vo achten wij het een gemis, dat het ja waarin het gebouw is voltooid, n wordt aangegeven. Het foto-materiaal voortreffelijk, doch dikwijls te vooropge modern met allerlei vertekeningen, wa van sommige fotografen blijkbaar me dat ze de opname interessanter mak doch die aan het gebouw geen recht do wedervaren. Wij signaleerden zulke m baksels op pag. 36, 39, 45, 54, 76, 77, 84, 85, 86, 91, 92, 94, 97, 108, 109, 1 115, 129, 134, 135 en hebben er daar maar niet verder op gelet, want het we te veel. Maar overigens een belangwe kend platenboek, waarin men niet zond jalouzie bladert.

R.

9e Intern. Hospitaal Congres te Luze

Van 29 Mei—3 Juni 1955 zal te Luze het 9e Intern. Hospitaal Congres word gehouden.

Nadere bijzonderheden zijn verkrijgba bij het Reisbureau Lissone-Lindeman Den Haag, Groenmarkt 22. De verzorgi van de reis, enz. kan ook bij één c kantoren van Lissone-Lindeman in Ned land worden opgegeven.